

Ruraliseringen och den flexibla bostaden
ett förtätningsförslag i Torna Hällestad

Tor Möller

LUNDS
UNIVERSITET

Ruralisering och den flexibla bostaden
ett förtätningsförslag i Torna Hällestad

Ruralization and flexible housing
a densification proposal in Torna Hällestad

AAHM01
Examensarbete i Arkitektur
Lunds Tekniska Högskola, 2021

av Tor Möller
Examinator Tomas Tägil
Handledare Nina Aronsen Falk

Jag vill börja med att tacka...

Tomas Tägil och Nina Aronsen Falk, för intressanta och trevliga handledningsmöten med givande diskussioner om arkitektur i alla dess skalor

Mamma och pappa, för ert stöd och hjälp med den akademiska delen av arbetet, samt lån av bil

Agnes Svensson, för inspiration, glädje och trygg punkt genom hela projektet

Ludvig Werstam, för god kamratanda i båten

Finn Möller, för detektivarbetet bakom källhänvisningen

Samtliga bybor i Torna Hällestad som jag kommit i kontakt med under arbetets gång, för näringsrik information om byn och dess atmosfär

TACK!

Abstract

As the corona pandemic became increasingly manifest, our society was forced to make drastic changes. When we were told to quarantine, our place of residence had to provide for all the needs that could no longer be taken care of elsewhere, such as our work and workout routines. We looked to our home to fulfill these needs and thus our home became a place for both work and leisure. Our vision of what a home is, and what functions it is required to fulfill, changed. Naturally, this adjustment will inevitably affect how we will perceive our home in the future.

In this thesis, I have studied what the future of our home could look like, as our demands on the residence have changed during the pandemic. The result of the project is a suggestion for a residence in the town of Torna Hällestad in Skåne county. The design is based on studies of trends in today's living situation. In Sweden we see an increasing ruralization as people tend to look for more spacious as well as more affordable homes rather than living in a cramped apartment in the city centre. Larger, better planned and more flexible solutions for the home are sought by city dwellers, many of whom also welcome the idea of shared space and tools as they move out of the cities. This trend is particularly present in smaller towns with good commuting opportunities to the larger cities in Sweden. Since working from home has become easier and even encouraged by employers, many people often find it cheaper to live in a larger home just a few minutes outside the larger city.

During the project I have attempted to identify which new needs have appeared during the pandemic, but I have also analyzed how the people of Torna Hällestad wish for the town to develop. The project has resulted in a densification of the town with five flexible households and several shared spaces available for the whole town to use.

Sammanfattning

I takt med att coronapandemin blev mer påtaglig tvingades vårt samhälle till drastiska förändringar. När vi blev uppmanade att isolera oss ställde vi större krav på bostaden. Den skulle vara mer än bara ett ställe att bo på. Aktiviteter som vi tidigare utförde på andra platser, såsom arbete och träning, flyttade in i bostaden, och därmed blev hemmet en plats där vi spenderade både arbete och fritid. Svaret på frågan vad en bostad är fick en ny innebörd, och vår syn på bostaden och vilka behov den bör kunna uppfylla förändrades. Denna förändring påverkar naturligt nog hur vi kommer att se på bostaden i framtiden.

I detta examensarbete har jag studerat hur den framtida bostadssituationen kan komma att ändras efter de nya krav och behov på bostaden många människor har fått under pandemin. Projektet kommer resultera i ett tänkt bostadsprojekt i byn Torna Hällestad, Skåne, planerad utifrån analyser av dagens trender på bostadsmarknaden. Idag ser vi en smygande ruralisering ta form, som svar på människors ökade krav på livskvalité och mera öppna ytor. Större, bättre planerade, och mera flexibla planlösningar är eftersökta av storstadsbor och kollektiva lösningar blir allt intressantare i takt med att allt fler vill flytta ut från städerna. Särskilt småstäder med en väl utvecklad kollektivtrafik eller andra möjligheter till pendling har blivit mer attraktiva, och finns det möjlighet att arbeta på distans större delen av arbetsveckan kan det också bli billigare att flytta ut från storstaden till en större bostad.

Under projektets gång har jag försökt lyssna till vilka nya behov som visat sig tydliga under pandemin, samt lyssnat till hur byborna i Torna Hällestad önskar att byn utvecklas. Projektet har mynnat ut till en förtätning av byn med fem flexibla hushåll samt tillgång till ett flertal kollektiva rum som är tänkta att vara tillgängliga för alla invånare i byn.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Abstract	4
Sammanfattning	5
Innehållsförteckning	7
Introduktion	8
Del 1 - Bakgrund	10
1.1 Förändrade behov	12
1.2 Naturens betydelse	14
1.3 Social längtan	15
Del 2 - Kontext	16
2.1 Val av plats	18
2.2 Torna Hällestad	20
2.3 Byns historia	24
2.4 Byn idag	30
2.5 Kommunens framtidsplaner	40
2.6 Bybornas tankar	42
Del 3 - Förslaget	50
3.1 Bygga enligt historia och tradition	52
3.2 Det flexibla rummet	56
3.3 Val av tomt	66
3.4 Funktioner och typologi	74
3.4a Den flexibla bostaden	78
3.4b De gemensamma ytorna	88
3.5 Framtiden	94
Reflektioner	98
Källförteckning	104

Introduktion

Under pandemin har många förändrat sin syn på bostaden. När vi blev uppmanade att stanna hemma och isolera oss skulle bostaden plötsligt uppfylla nya behov. När vi inte längre kunde använda eller besöka de sociala ytorna i vår omgivning uppstod nya krav på bostaden, och i de flesta fall kunde bostadens funktioner inte uppfylla dessa. De flesta håller nog med om att deras bostad inte är lämpad att rymma ett fullt utrustat hemmakontor eller ett hemmagym. Särskilt inte trångbodda storstadsbor.

Däremot är allt fler intresserade av att fortsätta jobba utanför kontoret även efter pandemin, och många söker sig då till större bostäder. Särskilt mindre städer och tätorter med bra pendlingsmöjligheter till de större storstadsregionerna har visat sig vara attraktiva platser att flytta till. I många fall kan det till och med vara billigare med en större bostad bara några få kilometer utanför stadskärnan (Swedbank 2020).

När det blir lättare, och vanligare, att jobba hemifrån behöver man bara pendla till sin arbetsplats några få gånger i veckan vilket öppnar för möjligheten att låta viljan, snarare än arbetsplatsen, bestämma var man kan bo. En annan trend är en önskan om bättre planerade och mer flexibla planlösningar, samtidigt som allt fler blir mer och mer öppna för kollektiva lösningar av rum och redskap (Hallemar 2021).

I detta examensarbete har jag studerat hur man skulle kunna planera bostaden så att den kan möta dessa nya behov. Med coronapandemin som exempel har jag fokuserat på hur man enkelt skulle kunna anpassa sin bostad så att den också kan rymma en arbetsplats, så att man inte behöver flytta när behoven förändras. Tanken med projektet är att gestalta ett förslag till hur en sådan situation skulle se ut och jag har därför jobbat utifrån perspektivet att man även skulle flytta ut från staden. Under projektets gång har jag studerat byn Torna Hällestad, i Skåne. Byn ligger i Lunds kommun, 20 minuter med bil från Lund, och 30 minuter med bil från Malmö. Byn har bussförbindelser till både Lund och Malmö med 30 minuter respektive 1 timmes pendling. I bykärnan ligger en F-3 skola samt Torna Hällestads Lanthandel, som har en lokal restaurang, ett cafe samt ett bageri. Runt om byn finns det mängder av naturupplevelser och det mest karaktäristiska resmålet

i anslutning till byn är Trollskogen där man kan titta på knasiga vresbokar. Byn är väldigt aktiv, och dess 747 invånare är väldigt engagerade med att skapa en god sämja och bevara bykänslan.

Frågor som jag har förhållit mig till under arbetet är:

- *Hur kan bostadssituationen se ut efter människors nya krav och behov på bostaden?*
- *Hur bygger man nya bostäder på landet utan att förstöra bykänslan?*

Initialt studerade jag vilka nya behov och krav vi människor ställer på bostaden, för att få en tydligare bild av vilka funktioner som saknas i dagens bostäder. Under projektets gång har jag försökt skapa mig en uppfattning om både vilken syn vi har på bostaden idag och hur byborna i Torna Hällestad vill att byn ska utvecklas.

Med mitt arbete har jag försökt skapa en flexibel bostadssituation i byn, med målet att den som bor i bostaden inte ska behöva flytta när livssituationen förändras. Behovet av ett arbetsrum har varit tydligt under pandemin men även andra förändringar i livet så som skilsmässa, familjen växer, barn flyttar ut, med mera kan vara anledningar att planera en bostad som är mer anpassningsbar.

Vidare har jag försökt förhålla mig till Torna Hällestads historia och karaktär. Att förhålla sig till byns kontext och historia har inte bara visat sig viktigt för byns utseende, utan byborna har också visat en stark vilja att i bästa mån bevara bystrukturen och den övergripande känslan som kommer med den. För mig har det därför varit viktigt att kunna möta både de nya bybornas behov, och behoven hos de som redan bor i byn.

Del 1

Bakgrund

1.1 Förändrade behov

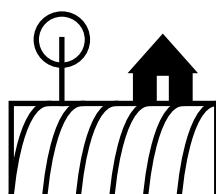
Under det senaste året har livssituationen för de flesta förändrats. Restriktioner och riktlinjer till följd av den rådande pandemin har gjort att vi tvingats arbeta och leva på ett annorlunda sätt än det vi varit vana vid. Plötsligt insåg vi att vår bostad inte är anpassad för den här typen av störning i vardagen. I och med att många människor har tillbringat mycket tid i bostaden, och insett att de kommer att använda bostaden på nya sätt även efter pandemin, har de börjat ställa nya krav på sin bostad och sitt närområde. Det handlar både om livskvalitet och att bostaden ska uppfylla nya behov (Hallemar, 2020, Reflex arkitekter 2021, RISE 2020).

Som svar på detta och i takt med att många av dessa människor planerar att fortsätta jobba hemifrån efter pandemin, önskar allt fler en större boyta där det också ryms flera hemmakontor om man är en större familj. Att inte behöva vara på jobbet fem dagar i veckan gör det möjligt att lättare välja var och hur man vill bo (Hallemar 2020, Reflex arkitekter 2021, Dagens Nyheter 2021, Stigfur 2021). En ny trend där allt fler unga människor söker sig ut till de mindre städerna runt om Malmö, Göteborg och Stockholm har visat sig tydlig under de senaste året. De lägre bostadspriserna, större bostadsytorna och närheten till grönområden lockar många storstadsbor som har möjligheten att planera på att jobba hemifrån även efter pandemin (Hallemar 2020, RISE 2020, Dagens Nyheter 2021). Detta innebär att ett längre pendlingsavstånd än vad de har idag är mera överkomligt, vilket har inneburit att mindre städer med goda pendlingsmöjligheter har blivit mera attraktiva.

Längtan efter att bo större kan också vara ett svar på det faktum att nya bostäder har blivit allt mindre och mindre. Runt millennieskiftet var det inte ovanligt att en nyproducerad trerummare hade en boendeyta på 128 kvm. Idag ritas den istället med en boendeyta närmare 65 kvm (Hallemar 2020). De mindre bostäderna är svåra att anpassa så att samtliga familjemedlemmar får plats för sina videosamtal online, samtidigt. Hemmakontoret medför också att människor ställer högre krav på sin bostad. Många har ett ökat behov av att kunna skärma av sig med hjälp av en dörr, vilket blir svårt med den öppna planlösning som finns i många nyare bostäder. Men önskemålen om en bättre miljö som t.ex. minskad bullernivå, bättre luftkvalitet, och visuell komfort ökar även hos många (Hallemar 2020, Hipwood 2021).

Svårt blir det också när även de gemensamma ytorna i bostadsområdena minskar. Svällningstalet - de gemensamma ytorna i bostadshuset, vars rum tidigare öppnade upp möjligheter till små sociala möten mellan människor - får helt enkelt inte lika mycket yta som tidigare (Hallemar 2020). Dessa rum har idag visat sig vara mycket eftertraktade under pandemin, inte minst för att stilla den sociala längtan, men också för att erbjuda en flexibel arbetsmiljö (Hallemar 2020, RISE 2020). Det är främst unga som är öppna för att dela på saker, men även äldre har börjat få en positiv syn på det kollektiva, och pandemin har påskyndat denna trend. Loungen, orangeriet, odlingsutrymmet, cykelmekar-rummet är alla exempel på dessa typer av kollektiva lösningar som människor är mera öppna för idag (Hallemar 2020, Lüning 2021).

1.2 Naturens betydelse

Det finns många rapporter om ett kraftigt ökat intresse av natur och friluftsliv i samband med pandemin. Det inte bara är ett högre tryck från människor som tidigare vistats mycket i naturen utan det är också många nya besökare som väljer att söka sig till grönområdena (Naturvårdsverket 2021, Göteborgs Universitet 2020, Naturvårdsverket 2021, Sveriges Radio 2020). Naturen har under pandemin setts som en säker plats för människor att träffas på och många säger att deras friluftsvanor har ändrats under det senaste året. Folkhälsomyndigheten rekommenderar också att träffas utomhus för att minska spridningen (Folkhälsomyndigheten 2021). Vad som är intressant är att syftet med en vistelse i naturen har skiftat hos många personer. Idag ser vi inte längre naturen bara som ett rekreativsområde, utan också som en säker mötesplats (Hansen et al. 2021). För många har också intresset för att upptäcka sitt närområde varit stort. När man inte längre kan göra resor utanför landet lika enkelt som tidigare blir naturen i kommunen, länet eller landet det nya resmålet (Tanha 2020).

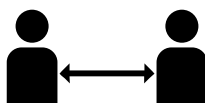
Nu när naturen också används som syfte att kunna träffa vänner och familj på ett säkert sätt lär det bli allt större efterfrågan på att enkelt kunna ta sig ut i naturen på en daglig basis. Närheten till naturen kan vara något som bidrar till människors tendens att vilja flytta från storstäderna.

1.3 Social längtan

Under pandemin har vårt sociala liv begränsats drastiskt. Idag kan något så litet som en handslag, eller en fysisk kafferast på kontoret verka ytterst surrealistiskt, men ack så åtråvärt. Bortfallet av de spontana mötena på t.ex. kontoret, tillsammans med Folkhälsomyndighetens uppmaningar om att försöka minska de sociala mötena har skapat en social längtan hos oss (Folkhälsomyndigheten 2021). Naturen har, som tidigare nämnt, varit en stor tillgång för att läka denna längtan, men när allt fler kan tänka sig att jobba hemifrån har också nya alternativa jobbtrender uppstått på flera ställen i landet.

En trend som jag tror korrelerar väl med både trenden att jobba mera hemifrån och trenden att flytta ut på landet är tanken om coworking (Dagens Nyheter 2021, Veldre 2021). Även om man jobbar hemifrån har många fortfarande ett behov av att träffa människor och därför tror jag lokala kontorsplatser kan vara mycket lockande för hemma-arbetare. När vi idag inte längre är beroende av att vara på plats fysiskt på vår arbetsplats i samma utsträckning blir det lättare att istället hyra in sig i en lokal i närheten av bostaden och på så sätt slippa pendlingen. Ett exempel på en sådan lösning är det så kallade grannskapskontoret, där de som bor i närheten kan hyra in sig och jobba på samma yta, fast med sina egna jobb (Veldre 2021). Denna lösning går också hand i hand med trenden om att allt fler ser möjligheter med att dela på ytor och saker.

Del 2

Kontext

2.1 Val av plats

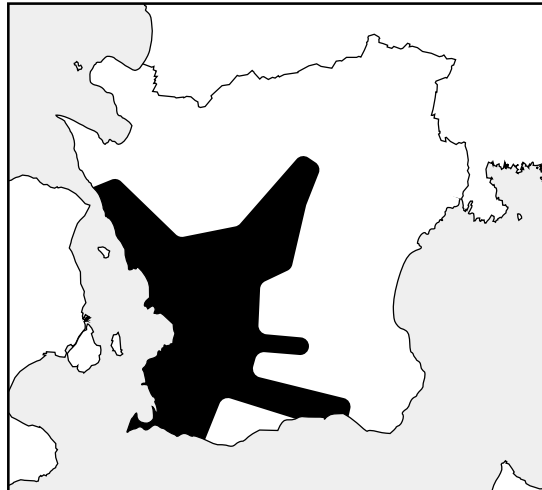
Jag hade sedan början av projektet bestämt att jag skulle gestalta ett förslag till hur en bostadssituation kan tänka sig se ut efter pandemin. Med hjälp av analysen av situationen började jag leta efter en plats som svarade mot trenderna. Nedan har jag listat några faktorer som påverkar den geografiska lokaliseringen av den framtida bostaden:

- *Arbeta hemifrån - allt fler kan tänka sig att arbeta hemifrån större delen av veckan efter pandemin, vilket gör det möjligt att lättare välja var man vill bo*
- *Större yta - människor söker sig bort från storstäderna för att kunna bo större, i samma prisklass*
- *Närhet till natur - intresset för att enkelt kunna ta sig ut i naturen har ökat*

Med dessa faktorer i åtanke började jag söka efter en passande plats att börja jobba från. Som analysen ovan visar sker de flesta flyttarna till platser utanför storstäderna, med ett pendlingsavstånd på 1-2 timmar till den närliggande storstaden. Jag smalnade av sökandet till platser inom en timmes kollektivt pendlingsavstånd till Malmö. Den fullständiga kravlistan såg ut så här:

- En plats utanför storstaden
- Platsen ska ha färre än 1 000 invånare
- Platsen ska ha närhet till någon typ av naturområde
- Platsen ska ligga inom en timmes kollektivt pendlingsavstånd till Malmö

På kartan visas det område där man med hjälp av kollektivtrafik tar sig till Malmö inom en timme. Efter att ha granskat samtliga byar inom området bestämde jag mig för att jobba vidare med byn Torna Hällestad.

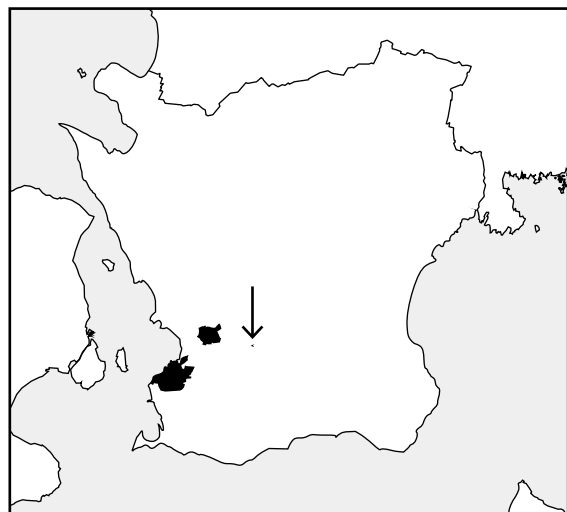

Område med max en timmes kollektivt pendlingsavstånd till Malmö

2.2 Torna Hällestad

Mitt i Lunds kommun, ca 1,5 mil sydost om Lund, på Romeleåsens nordöstra sluttning ligger Torna Hällestad. Torna Hällestad är en mycket livlig by, rik på aktiviteter och med ett stort engagemang bland dess invånare. Byn har en yta på 0,8 kvadratkilometer (80 ha) och 747 invånare (Slutrapport 2020). De flesta av invånarna är barnfamiljer och de flesta bostäderna i byn är småhus som byggts i etapper allt eftersom byn har vuxit. I byn finns en F-3 skola samt en Lanthandel som driver en restaurang, ett café och ett bageri. Byn hänger samman med Prästaskogens naturreservat som är ett mycket omtyckt rekreationsområde där man kan vandra bland de unika vresbokarna. Någon kilometer norr om byn ligger Tvedöra - ett gammalt sandtag som idag är en populär badplats för många under de varmare veckorna på året. Till större städer är avstånden inte särskilt långa. Till Lund är det ca 1,5 mil, och till Malmö är det närmare 3 mil. 81% av de som arbetar pendlar idag ut från byn, varav ungefär hälften av dessa har arbete inom Lunds kommun. In till byn arbetspendlar 75 personer (Slutrapport 2020).

- Malmö
- Lund
- Torna Hällestad

Torna Hällestad i förhållande till Lund och Malmö

Nedan: Flygfoto över Torna Hällestad
Foto: Leader Skåne, 2018

Kyrkan mitt i byn

Skuggsökande får vid bykärnans södra entré

Vy från Prästaskogen, högt uppe på åsen

Torna Hällestads Lanthandel

2.3 Byns historia

Romeleåsen, som Torna Hällestad ligger på, formades för ca 12000 år sedan. När inlandsisen smälte skapade det strömmar under isen som förde med sig grus och jord och formade på så sätt långsamt det kuperade landskapet (Ramböll 2005 sid. 6). Exakt när Torna Hällestad grundades är oklart än idag, men mycket tyder på att byn har funnits sedan vikingatiden. Tecken på detta finns att hitta på de så kallade "Hällestads-stenarna" - tre runstenar som dateras till 980-talet. och som idag är inmurade i kyrkan. Kyrkan, som är högsta punkten i byn, byggdes på 1100-talet som ett annex till Dalby kyrka och har renoverats ett antal gånger sedan den först restes. Den senaste renoveringen skedde på 1800-talet och kyrkan skiljer sig idag utseendemässigt mycket från hur den ursprungligen såg ut (Ramböll 2005 sid. 6, Svenska kyrkan 2021).

Utvecklingen av Torna Hällestad kan grovt delas upp i tre tidsperioder.

- *Medeltidsbyn - från det att byn grundades till slutet på 1800-talet*
- *Stationssamhället - från tidigt 1900-tal till 1950*
- *Villaorten - från 1900-talets senare hälft till idag*

På rekognosceringskartan från 1815 är det möjligt att se kyrkan och ett antal gårdar som är placerade längs de genomgående vägarna i byn (Ramböll 2005, sid 6-8). På kartan kan man urskilja att byns centrum då låg längre österut än idag och de två genomgående vägarna som är markerade på kartan, Byvägen och Tvedöravägen, är än idag huvudvägar i byn. Under 1800-talet började byn växa västerut med gatehus som placerades tätt bredvid varandra längs med Byvägen. Gatehusen placerades tätt längs med Byvägen med långsidan och entren mot vägen. År 1883 byggdes skolan som än idag är i bruk.

K — Kyrkan

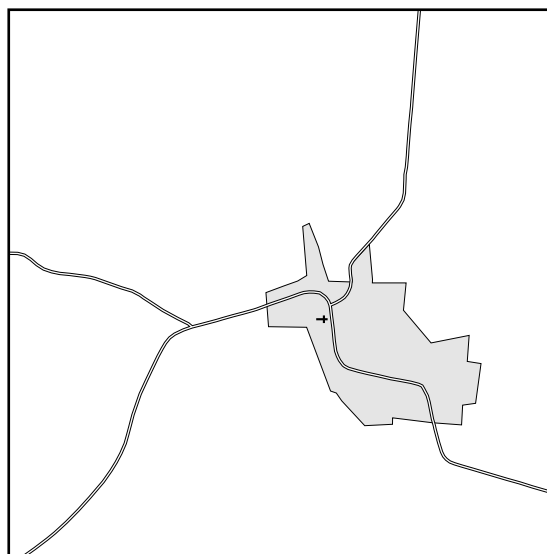
Skånska rekognoceringskartan 1815

Illustration: Länsstyrelsen Skåne, 2021

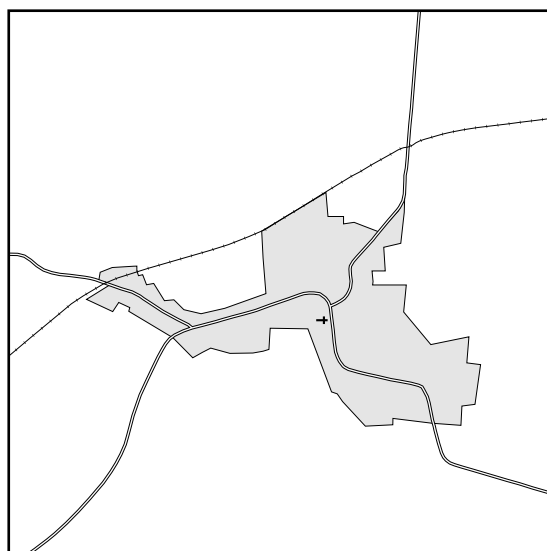
Mellan 1900-1950 växte byns markant i och med järnvägen som drogs norr om byn 1910, och som sedan öppnade för persontrafik i april 1912 (Kaj Wirenbook 2021). Stationshuset byggdes i byns västra ände och byn växte västerut längs med Trollskogsvägen och förtätades runt dagens torg. Järnvägen underlättade också för utsocknes att ta sig in till Torna Hällestad, som under den tiden hade ett mycket livligt näringsliv med många lokala hantverkare och verksamheter i bruk. Med ett utflyktståg från Malmö tog stadsborna sig ut till Torna Hällestad för att andas frisk luft (Kaj Wirenbook 2021, Ramböll 2005 sid. 8). Nästan all service som efterfrågades kunde fås i byn och det fanns många arbetsmöjligheter för byborna både lokalt och i närområdet.

Runt 1950 blev bilen ett allt vanligare forskaffningsmedel, och allt fler lämnade jordbruket för att jobba inom industrin. År 1955 lades järnvägen ner för persontrafik, vilket i sin tur tvingade många av byns verksamheter lägga ner (ibid). Nya villor byggdes i byn under miljonprogrammet, men det var först på 1980-talet som inflyttningen till byn tog fart. Villorna placerades längs med Sandvägen, Söderkroksvägen och Surapilsvägen/Åkervägen och byggdes med tegel. De flesta av de som flyttade in till byn vid denna tid var barnfamiljer från Lund, och denna plötsliga befolkningsökning ledde till att skolan, som hade varit stängd i 20 år åter öppnade 1988. Denna inflyttningstrend medförde att nya bostäder byggdes ut i nästan alla väderstreck från byns centrum.

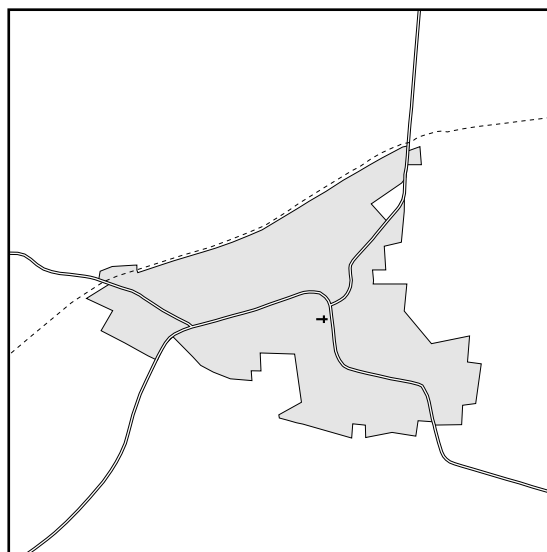
1100-tal
Medeltidsbyn

1900
Stationssamhället

1950
Villaområdet

Nutid

Del 2 – Kontext

Figur A

Figur B

Figur C

Figur A. Gateus längs med Byvägen. Fasad med entré placerad längs med vägen

Figur B. Villa från "stationssamhället", byggd längs med Trollskogsvägen.

Figur C. Nyproducerad villa längs med Åsvägen

2.4 Byn idag

Torna Hällestad kallas ibland för “byn på åsen”, vilket antyder på de avgränsande åskanterna från Romeleåsen i öst och väst. En annan tydlig avgränsning för byn är den nedlagda järnvägen, som skiljer byn från grönområdena i norr. Byn har fram till idag utvecklats inom dessa omfattande barriärerna. Utbyggnaden har följt en tydlig struktur där man i första hand har byggt längs huvudvägarna som löper genom byn och sedan i efterhand förtätat inom de nämnda avgränsningarna.

Idag består Torna Hällestad till största delen av bostadshus. I byn går det att urskilja en variation i husens utseende beroende på var och när de byggdes. I grova drag kan de olika typerna av hus förankras i de tre tidsepoker när Torna Hällestad byggdes ut. Utöver gatehusen, stationshusen och villorna finns även två gårdar kvar från tiden innan laga skifte (Ramböll 2005 sid. 12, Slutrapport 2020). Gemensamt för samtliga bebyggelseområden är att de har liknande volym, skala, taklutning, storlek och höjd. Även tomtstorleken är liknande för bostäderna. Vad gäller material är byn uppbyggd med en variation av tegel, trä, puts och plåt.

Vägnät och knutpunkter

Byvägen och Tvedöravägen har varit tydliga huvudstråk sedan byns begynnelse. Dessa smala, ringlande vägar genom byn, där huskropparna är tätt placerade huskroppar är ett tydligt signalement för en typisk byväg. Bitvis saknar vägarna trottoar, och med en hastighetsgräns på 30 km/h kan detta göra fotgängare otrygga. I angränsning till vägarna ansluter villagator (Ramböll 2005 sid. 12).

Torna Hällestad har bussförbindelse till både Lund och Dalby, med en timmes mellanrum mellan avgångarna. Härifrån kan man sedan ta sig vidare kollektivt till Malmö. Den så kallade Naturbussen, linje 159, går från Lund C via Dalby, Södra Sandby och Torna Hällestad. På vägen gör den stopp vid olika naturområden, däribland Trollskogen och den har sedan länge varit ett smidigt sätt för invånare i Lunds kommun att ta sig ut till den omgivande naturen.

Byn har ett fåtal knutpunkter i centrum. Den tydligaste, och kanske viktigaste, är torget framför kyrkan, som ligger i anslutning till Lanthandeln. En annan tydligt punkt är Trekanten, som ligger i korsningen mellan Tvedöravägen och Mejerskans väg, nordöst i bykärnan (ibid).

0 100 500 1000 m

- Huvudväg
- Gamla järnvägen
- 🏠 Lanthandeln
- ⊕ Kyrkan

Vägnät och knutpunkter

Foto: Google Earth, 2018

Grönska och omgivning

Torna Hällestad är omgiven av flera grön- och rekreationsområden. Idag utgör den gamla banvallen i norr ett grönt gång-, cykel- och ridsstråk med direkt anslutning till den trevliga gläntan Björkensdal där byns midsommarfirande äger rum (Vikner et al. 2017 sid. 15). Från detta stråket kan man också gå en bit av Skåneleden, som sedan viker av Nordväst om byn genom Prästaskogens naturreservat och Trollskogen, vars vresbogar är ett populärt turistmål för många. Vidare i samma riktning ligger Skrylleområdet som dagligen besöks av många turister och naturintresserade. Söder om byn ligger den unika sandiga ängsmarken som kallas Kaninlandet. Platsen är rik på olika sorters flora och fauna och invigdes som naturreservat 2018 (Vikner et al. 2017 sid 5, 13, Wirenbook 2020 s. 56). Nordost och öster om byn ligger öppna landskap med betesmarker, samt det militära övningsfältet Revingehed, vars mark används av Södra skånska regementet, och som ibland gör sig känt med dova ljud av skottlossningar. Inne i byn finns inte särskilt många grönområden annat än villatradgårdar och grönskan framför kyrkan (Ramböll 2005 sid. 10). Från byn kan man enkelt ansluta till skåneleden i norr och strövområdet vid Knivsåsen i söder.

Karaktäristiskt för byn är de många hästgårdarna och de omgivande ridstråken. Många hästintresserade från intilliggande tätorter lockas till det vackra landskapet (ibid). Inom en fyra kilometers radie finns två ridskolor och ca 9 kilometer nordväst från byn ligger Sveriges Ridgymnasium AB.

Figur D. *Vresbogar i Trollskogen*

Figur E. *Blåeld på Kaninlandet*

Figur F. *Hästargård norr om byn*

Figur D

Figur E

Figur F

Nybakat i Lanthandeln

Skolan i byn

Funktioner och folkliv

Torna Hällestad är idag främst en boendeort. Byn har inte några industrier och sedan de flesta verksamheterna tvingades lägga ner pendlar majoriteten av invånarna till andra orter för att jobba (Ramböll 2005 sid. 14, Slutrapport 2020). Däremot har Torna Hällestad många verksamma föreningar och byborna har ett starkt engagemang för att värna om byns övergripande gemenskap.

Vid torget framför kyrkan ligger Torna Hällestads Lanthandel. Lanthandeln var tidigare en livsmedelsbutik som hade funnits i byn sedan mitten på 1800-talet. På grund av hård konkurrens tvingades butiken lägga ner 2012, men öppnade igen två år senare efter att 133 bybor tillsammans startade ett eget fastighetsbolag för att rädda den gamla butiken. Sedan 2014 hyr fastighetsbolaget ut lokalen till den nya lanthandeln som idag är en butik, bageri, restaurang och café med 10 anställda. Lanthandeln fokuserar på lokala och hållbart producerade råvaror och fungerar som en naturlig mötesplats för byns invånare (Torna Hällestad Lanthandel 2021, Torna Hällestad Fastighetsbolag 2021, Slutrapport 2020). Nordväst om byn, längs Trollskogsvägen, ligger Boklunden, en konferens- och restaurangverksamhet. Här kan man hyra lokaler för bröllop eller andra evenemang (Boklunden 2021). Vid byns sydöstra entré ligger Lundabryggeriet, vars öl säljs på diverse systembolag.

Skolan från 1883 är idag en F-3 skola med ca 50 elever. Den har idag en liten angränsande tomt för barnen att leka på, men dess närhet till natur är ett stort plus (Lunds Kommun 2020).

Väster om byn ligger Vresbokens förskola som har ca 20 elever. Förskolan är en så kallad "i ur och skur" förskola och fokuserar på friluftsliv och hemlagad ekologisk mat (Förskolan Vresboken 2018).

1937 grundades Torna-Hällesstads Idrottsförening (THIF). Föreningens fokus kretsar kring fotboll, men den har också lag i innebandy, bordtennis och tennis (Torna Hällestads IF 2021). Föreningen håller hus på Tornavallen, som ligger söder om byn, och anordnar och byns årliga loppmarknad.

År 1976 startades ett nytt byalag av nyinflyttade bybor, som ville värna om byns historia och framtid. Vid uppstarten fokuserade byalaget mest på att åter starta skolan, som vid tillfället hade varit stängd sedan några år tillbaka, men den tog sig också an andra frågor i bybornas intresse såsom service, bussar, kommunikationer posten, m.m. Idag sysslar byalaget mest med att arrangera det gemensamma firandet av Valborg- och midsommar i byn och fungerar som "remissinstans" i olika frågor som har med byn att göra. Byalaget sammanträder ofta i kulturhuset Tolvan (Ramböll 2005 sid. 14, Kerstin Vikner 2021).

Tolvan är en ideell kulturförening ligger längs med Byvägen i byns sydöstra riktning. Kulturföreningen drivs av dess medlemmar och är en social knutpunkt för byn. Varje fredag anordnas vanligtvis kulturkvällar med något lokalt band som spelar, och varje söndag driver dess medlemmar ett café. Tolvan fungerar också som en mötesplats för olika grupper i byn. Föreningens medlemmar kan boka lokalen som mötesplats för olika grupper i byn såsom trädgårdsgrupper, bokcirklar eller repövningar, men det är också möjligt att boka lokalen för mera privata evenemang så som fester eller liknande. De flesta aktiviteterna kräver att man är medlem, men caféet är öppet för alla. Föreningen drivs av ett 50-tal hushåll i byn (Kulturhusföreningen Tolvan 2017, Olov Karlström 2021, Kaj Wirenbook 2021).

Varje vecka delas Torna Hällestads veckoblad ut till byns alla invånare. I bladet kan man läsa om vad som händer i och omkring byn och vilka aktiviteter som äger rum i närheten. Bladet har publicerats varje vecka i 43 år och skrivs av Kaj Wirenbook, som bor i byn.

Mitt i byn ligger kyrkan som är öppen varje dag.

Entré till Tornavallen

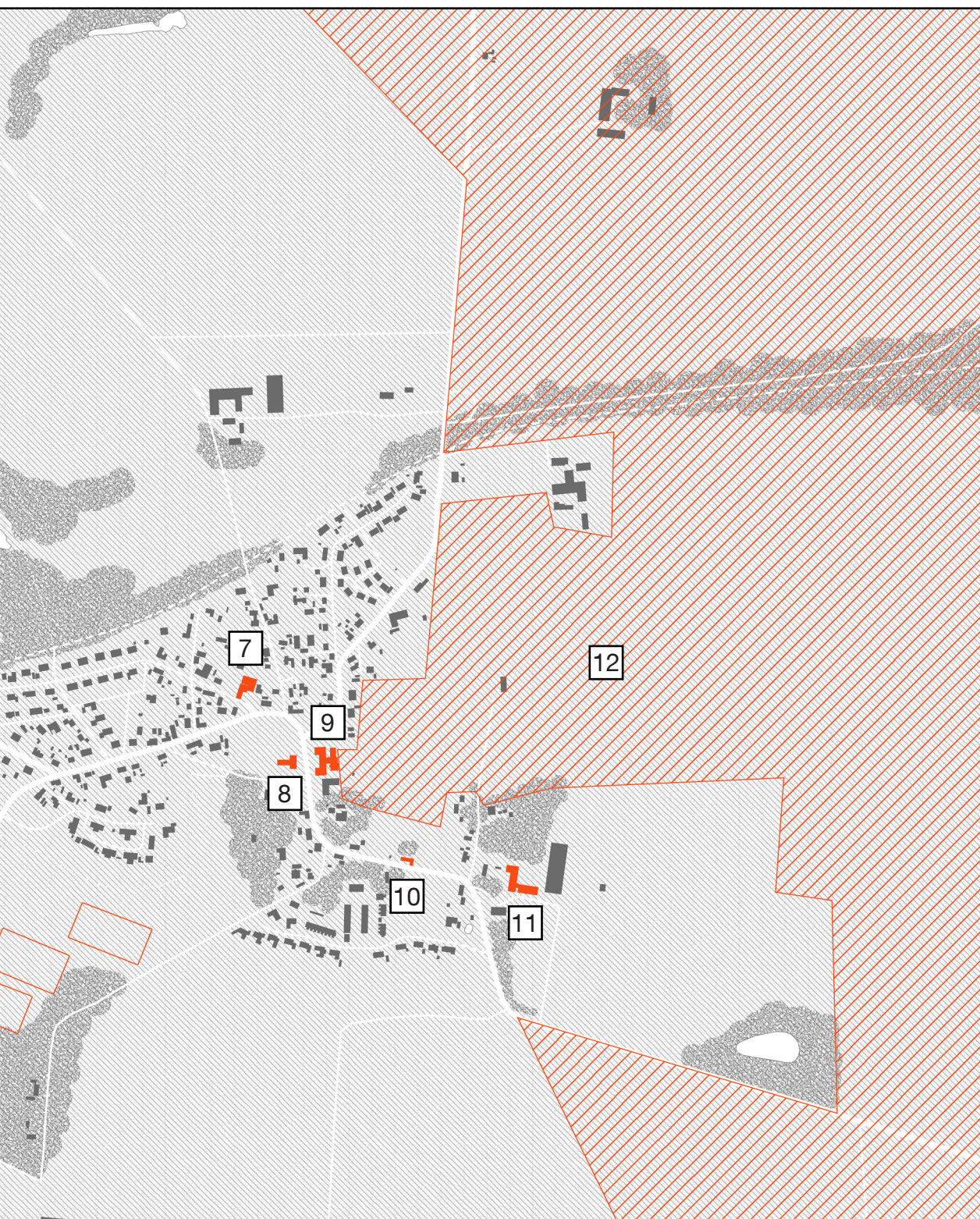
Tolvan

- 1. Prästaskogen
- 2. Restaurang Boklunden
- 3. Förskolan Vresboken
- 4. Kaninlandet

- 5. Björkensdal
- 6. Tornavallen
- 7. Lanthandeln
- 8. Kyrkan

- 9. Skola F-3
- 10. Tolvan
- 11. Lundabryggeriet
- 12. Revingehed övningsfält

Byns funktioner och omgivning

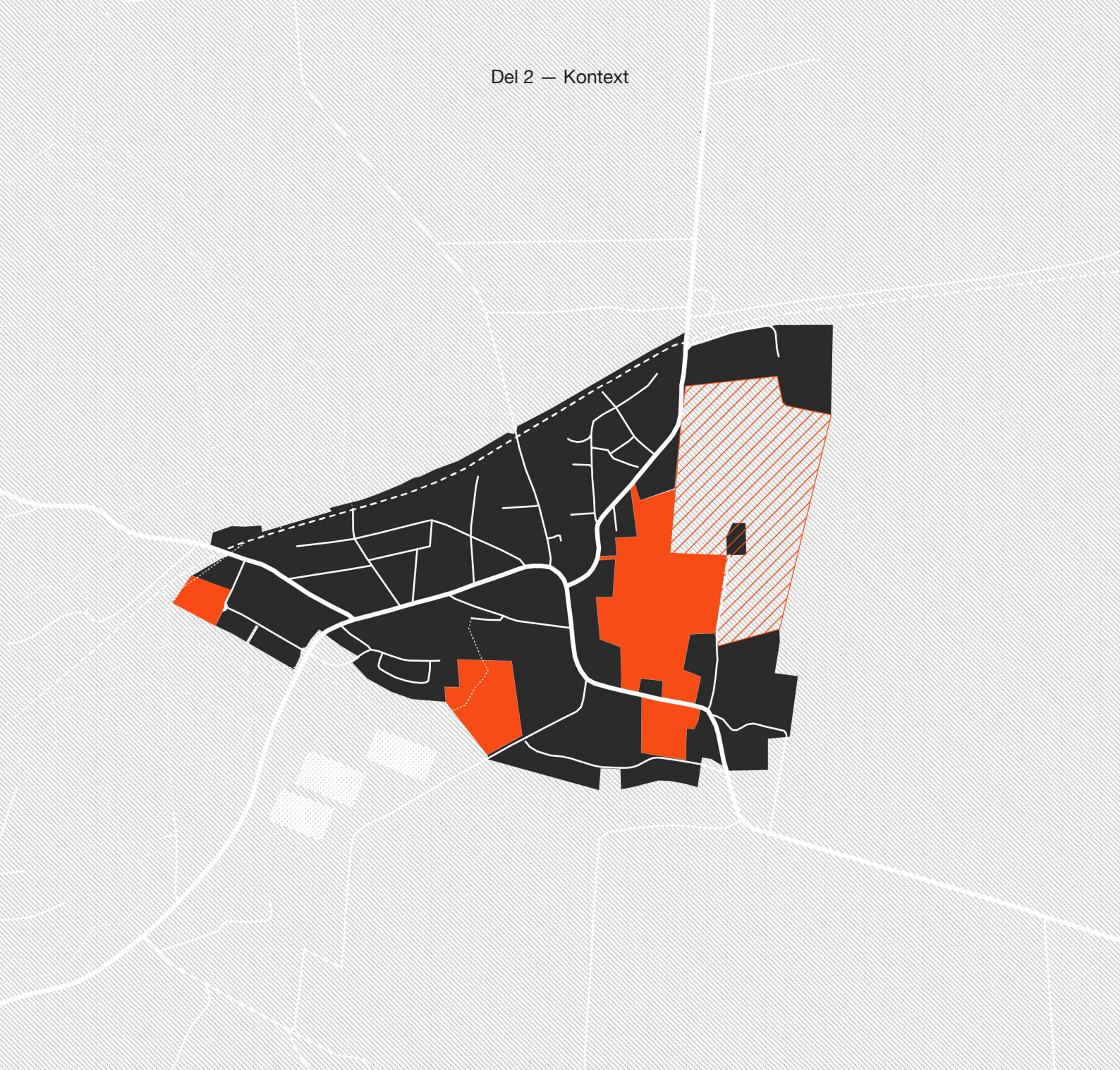
0 100 500 1000 m

2.5 Kommunens framtidsplaner

Enligt översiktsplanen från 2018 planerar Lunds kommun att bygga 26 000 nya bostäder i tätorterna fram till 2040. 150 av dessa bostäder planeras i Torna Hällestad (Lunds kommuns översiktsplan 2018). Kartan till höger visar kommunens förslag på hur Torna Hällestad bör utvecklas de kommande 20 åren. Som presenterat ska dessa 150 bostäder exploatera ny mark i byns östra del. Utifrån tabellen går det att utläsa att byn inte ska förtätas utan försörjas med ett helt nytt bostadsområde. Vidare visar också översiktsplanen hur byn kan fortsätta att växa ytterligare efter år 2040 (ibid). Förutom översiktsplanen från 2018 finns det en just nu obebyggd tomt intill Kaninlandet där två nya villor planeras att byggas (Planbeskrivning 2021).

Tätort	Förtätning	Nyexploatering	Totalt
Lund	10 500	7 000	17 500
Stångby	-	3 000	3 000
Dalby	1 400	600	2 000
S Sandby	500	1 000	1 500
Veberöd	500	700	1 200
Genarp	100	400	500
Torna Hällestad	-	150	150
Revingeby	100	50	150
TOTALT	13 100	12 900	26 000

Tabell 1. Bostadsutbyggnad i kommunens tätorter fram till 2040 (Planbeskrivning 2021)

Lunds översiktsplan

0 100 500 1000 m

- Nuvarande bebyggda tomter
- Planerad bebyggelse fram till 2040
- Planerad bebyggelse efter 2040

2.6 Bybornas tankar

Vid planering av nya byggnader i en by som Torna Hällestad får man inte glömma att lyssna till bybornas önskemål. Eftersom Torna Hällestad har en befolkning med många initiativtagande och engagerade bybor var det relativt enkelt för mig att ta del av deras åsikter om vad de önskade och sökte efter i byn. För denna analys har jag haft stor nytta av projektet FOKUS: Torna Hällestad, som har utförts av Torna Hällestads eget fastighetsbolag, THFAB (vilket är samma fastighetsbolag som räddade lanthandeln). Men även intervjuer med byborna Kaj Wirenbook och Carin Hamn har varit till stor hjälp för att ta reda på vad byborna eftertraktar. Samtliga källor benämner bristen på mångfald och bristen på lokaler och andra gemensamma ytor som ett problem (Kaj Wirenbook 2021, Carin Hamn 2021, Slutrapport 2020). Byborna menar att det inte finns så stor variation i bostädernas storlek, vilket gör det svårt för de yngre och äldre att hitta en lämplig bostad. Utöver det gör bristen på hyreslokaler och gemensamma ytor det svårt att samla det engagemang som byn omfattar. Tolvan används flitigt, och är en stor tillgång till byn, men lokalen kan inte fylla alla behov idag. Det talas inte bara om att införa gemensamma ytor inomhus, utan även ytor för att kunna socialisera utomhus är av stort intresse för byns invånare.

Kaj Wirenbook med Torna Hällestads veckoblad

Carin Hamn framför Tolvan

FOKUS: Torna Hällestad

Projektet FOKUS: Torna Hällestad påbörjades under 2019 och finansieras av Leader Lundaland som hanterar medel för att främja lokalt ledd utveckling genom samarbete utifrån lokala initiativ och lokala förutsättningar (Leader Lundaland 2020). Det syftar på att involvera byborna i planeringen av byns framtid, genom att underlätta för att göra deras röst hörd. Då byn är väldigt aktiv med många engagerade invånare finns det stora möjligheter att tillsammans skapa en gemensam vision för en fokuserad bygdeutvecklingsplan för byn, och göra byn mera attraktiv för såväl de som nu bor i byn som för de som är intresserade av att flytta dit (Slutrapport 2020). Genom olika typer av medel som t.ex. enkäter och bymöten har projektet lyckats samla in en stor mängd information om vad som ligger i bybornas intresse, vilket har gett ett brett underlag för planeringen av byns framtid.

Slutrapporten från FOKUS: Torna Hällestad är uppdelat i åtta mindre delar som tillsammans ger en helhetsbild av hur Torna Hällestad bör utvecklas enligt byborna (ibid). De åtta delprojekten är:

- Kultur
- Näringsliv
- Matland
- Natur
- Bebyggelse och tillväxt
- Mobilitet och tillgänglighet
- Idrott och fritid
- Barn och Ungdom

Nedan följer en sammanfattning av de olika delarna.

Kultur

Genom olika medel har en majoritet av byborna visat att de är intresserade av och bryr sig om kulturlivet i byn. Däremot menar många att utbudet av kultur riktat mot tonåringar är svagt. Det finns möjligheter att ta del och verka i kulturlivet i byn, men dessa möjligheter blir färre för de som inte är med i någon förening (Tolvan). Evenemang som finns idag, t.ex, kulturkvällen, konstrundan, och öppen trädgård är mycket uppskattade men många menar att byn är i behov av fler lokaler och gemensamma ytor att träffas på.

Näringsliv

Torna Hällestads fastighetsbolag har börjat anordna företagsfrukostar på Lanthandeln som hittills har visat sig vara mycket lyckade med goda diskussionerna och bra återkoppling om frågor rörande byns näringsliv. För att stärka häst- och rekreationsintresset diskuteras möjligheter att etablera utflykts- och fikaplats(er) kring byn. Även odlingslotter och gemensamma energilösningar har diskuterats som förslag till att stärka den lokala ekonomin.

Vad som efterfrågas i byn är temporära och eller stationära kontorsplatser. Som många andra har byborna i Torna Hällestad insett att hemmet inte alltid är den idealiska platsen för ett kontor och många pekar således på behovet av lokala arbetsplatser. Poänger som lyfts här är att byborna på så vis inte behöver pendla lika mycket, och därmed kan spendera mer tid i byn.

Matland

En efterfrågan av möjligheten att dela kunskap och erfarenhet bybor emellan genom gemensamma forum, föreläsningar och matlagningskurser är viktigt enligt byborna. Delprojektet har i sin tur fungerat lite som ett forum att sprida denna typ av information bybor emellan och har uppmuntrat flera till att ta del av denna informationen. EAT, som är ett nätverk och kompetensutvecklande forum för matproducenter i Lundaland har startat i samband med FOKUS-projektet.

Vidare eftertraktar en del bybor fler lokaler för matlagning och delande av kunskap av matkultur. Många redskap för odling och produktion finns idag, men alla har inte tillgång till dessa. Många bybor har förmedlat önskemål om gemensamma odlingslotter för att kunna odla småskaligt för egen del eller för möjlighet till självplock. Ett gemensamt nätverk där man delar redskap är mycket eftertraktat

Natur

Naturen omkring Torna Hällestad är mycket viktig för byborna, men många anser att byn skulle gynnas av om det fanns mer tillgänglig information om de närliggande naturområdena, och om möjligheten att ta sig ut dit förenklades ytterligare med t.ex gröna korridorer och fler grillplatser i naturen. Åsikterna kring naturen handlar i korthet om information om naturområdena och möjligheten att förenkla och förhöja naturupplevelsen genom lösningar så som kartor, guidning, vindskydd, fler ingångar till områdena m.m. Även lösningar för ett förbättrat ekosystemen i omkring har varit av stort intresse.

Bebyggelse och tillväxt

Många bybor tycker det är bra att Torna Hällestad växer, men de är också tydliga med att det måste ske i lagom takt. Historiskt har byn vuxit med ca 1-2 hushåll per år, vilket anses som en bra takt, medan andra tycker att det är ok med en ökning av 3-4 hushåll per år. För att inte förlora byns känsla och karaktär, och för att verksamheter ska kunna hänga med i förändringarna bör byn inte växa fortare än så enligt byborna. Viktigt att nämna är också att många bybor som deltog i projektet inte vill att byn ska växa överhuvudtaget, utan är nöjd med hur den ser ut idag.

För nybyggnationen eftertraktas ett större utbud av boendeformer för att skapa en bättre mångfald och öka byns attraktivitet för samtliga människor och inte bara barnfamiljer - som dominerar byn idag. Byn är inte anpassad för mindre familjer, ensamstående eller äldre vilket idag är ett problem för mångfalden i byn. Därför lyfts behovet av att bygga äldreboenden, hyres- eller bostadsrätter eller köpa/bygga småhus för uthyrning. Det är viktigt att nya bostäder har en skala och utformning som liknar den befintliga bebyggelsen, för att inte bryta bykänslan.

Projektet har även gått igenom översiktsplanen som presenterades av Lunds kommun och påpekar att det även finns andra platser än de planerade av kommunen som är passande för förtätning och utbyggnad av byn.

Mobilitet och tillgänglighet

De som bor i byn idag är mycket beroende av tillgång till bil. Nya transportmöjligheter hade gynnat byn, och öppnat upp för att personer som inte kan eller får köra bil också lättare kan bo där. En majoritet av byborna ser inte det som ett problem att pendla kollektivt till de större städerna. Däremot menar många att de skulle vilja se flera avgångar med buss till Dalby på morgonen än de som erbjuds idag. Delprojektet formulerade visionen

”I Torna Hällestad finns goda och hållbara förutsättningar för boende och besökare att ta sig till, från och inom byn med olika färdmedel. Det går lätt att leva och verka i byn utan tillgång till egen bil.”

(Slutrapport 2020, sid. 24)

Denna vision ställer sig många bybor bakom. Lösningar på problemet skulle kunna vara bilpool/samåkning, eller bättre förbindelser med kollektivtrafik. Delprojektet har diskuterat möjligheten att ordna en lokal bilpool, där invånarna kan låna varandras bilar för en överenskommen summa, vilket många verkar positiva till enligt rapporten.

Idag blir det ofta problem för både bilarna och fotgängarna vid parkeringen framför Lanthandeln under helgerna. Många folk i närområdet besöker Lanthandeln och parkeringen blir då så pass full att bilar parkerar längs med vägarna intill. Lösningarna på dessa problem är att skapa fler parkeringar eller att skylta tydligare till dagens parkeringar.

Vad gäller tillgängligheten har en arkitekt sett över tillgängligheten för rullstolsburna i de gemensamma lokalerna. Tolvan och Tornavallen är idag inte särskilt tillgängliga för personer i rullstol vilket ska åtgärdas. I andra delprojekt så har det också framkommit att många bybor vill förbättra tillgängligheten för fotgängare med hjälp av införandet av en trottoar längs med båda sidorna av huvudvägarna som idag saknas på diverse ställen.

Idrott och fritid

Torna Hällestad är en aktiv by där många olika aktiviteter äger rum och drivs av dess befolkning. Däremot menar många bybor att det behövs en ny lokal för att underlätta och ge mer plats åt dessa aktiviteter. Yoga, dans, pistolskytte och fotboll är exempel på olika aktiviteter som behöver en mera bestämd plats enligt byborna. En multi-hall, ridklubb och utegym är exempel på lokaler och platser där aktiviteter som utförs idag kan göras lättare och mera välkomnande för nybörjare och personer som inte äger utrustning själva.

Multi-hallen visade sig vara mycket intressant för många bybor och FOKUS-projektet har redan tagit ut en första skiss på hur en sådan hall skulle kunna se ut. Multi-hallen skulle erbjuda en bra plats åt många av de aktiviteter som utövas i byn idag. Lokalerna i hallen skulle också kunna fungera som en gymnastiksal för skolbarnen så de inte behöver bussas till Dalby för idrottslektioner och därmed i sin tur avlasta Dalbys lokaler.

Barn och ungdom

Många barn och ungdomar har också deltagit i projektet och gett sina synpunkter på hur de upplever sin situation i byn. Många av dem menar att det saknas platser att umgås på, och ger en rad olika exempel på flera verksamheter och lokaler, som t.ex bibliotek, idrottshall, simhall, m.m. som de gärna skulle se i byn. De yngre saknar också platser att träffas på utomhus. Skolområdet anses idag vara för litet och vägarna till och från skolan är inte säkra för barnen. Genom att exploatera mer av baksidan av skolan med en samlingsplats för barnen skulle man kunna dra en bilfri väg som barnen kan använda till och från skolan. Därmed skulle man kunna lösa några av dagens problem.

Del 3

Förslaget

3.1 Bygga enligt historia och tradition

I inledningen av detta projektet var min tanke att fokusera på att skapa en anpassningsbar bostad som svar på de nya krav och behov på flexibilitet, större yta med mera, som har utvecklats under coronapandemin. Men när jag hade valt en tänkt plats för projektet kändes det ofrånkomligt att inte lägga lika stor vikt vid kontexten som vid själva bostäderna.

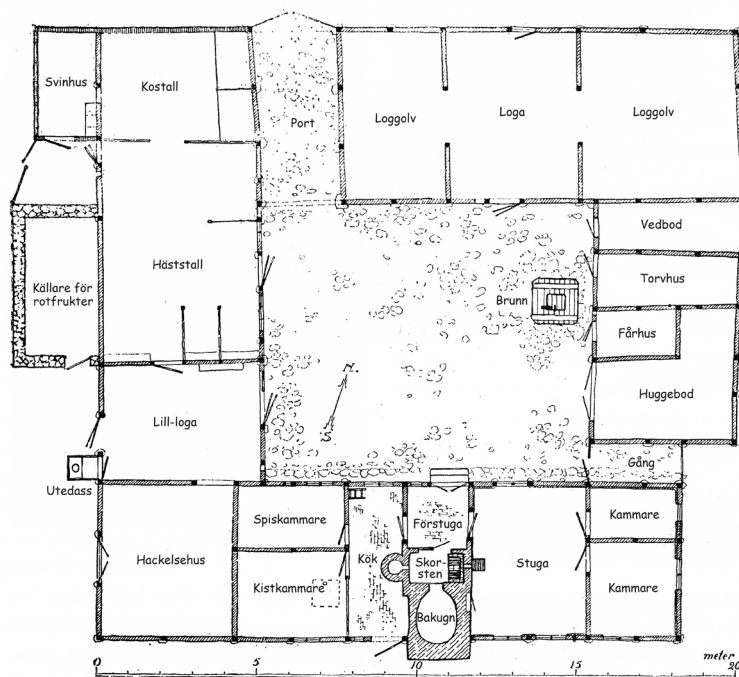
Som arkitekt anser jag att det är väldigt viktigt att det man bygger förhåller sig väl till den geografiska plats där byggnaderna ska uppföras. Ett tillägg måste kunna fungera tillsammans med sin kontext. Denna princip blir kanske särskilt viktig när det handlar om att tillföra byggnader i en by som är flera hundra år gammal och som har utvecklats kontinuerligt under denna tid. I mitt förslag ville jag vara tydlig med att det jag föreslår inte går att applicera var som helst utan vissa anpassningar för att kunna ta plats i kontexten. Detta innebar att jag inte bara skulle behöva välja en plats för placeringen av mitt projekt, utan att jag också behövde skapa ett generellt grepp som tilläggen skulle förhålla sig till.

I inledningen av gestaltningsprocessen av projektet studerade jag Torna Hällestads utveckling och historia, för att kunna fånga kontexten. Jag tittade tillbaka på byns bebyggelseutveckling och på de byggnader som finns idag. De byggnader som finns i Torna Hällestad idag följer några starka principer som jag ansåg var viktiga att ta efter.

Den kanske viktigaste av dessa är byggnadernas skala och volym, som i hela byn är nästan helt samstämmig (med undantag från det senaste tillägget söder om byn, vars huskroppar inte alls förhåller sig till resten av byn). Byn har en relativt liten skala med 1 - 1,5 våningshus med sadel- eller i vissa fall mansardtak, med en grav taklutning. Byggnaderna har en längd på 9,5-16 m och ett djup på 7-9 m.

Ett annat viktigt och historiskt grepp som jag ville förhålla mig till var byggnadernas placering. Fram till mitten av 1800-talet byggde man med gårdsstruktur, men från och med andra halvan av århundradet placerades byggnaderna ofta längs med huvudvägarna, med huskroppens långsida och entré mot vägen. För att binda samman projektet till platsen och för att bevara bykänslan har jag inspirerats mycket av äldre skånska gårdar och hur de är utformade.

Del 3 – Förslaget

Planlösning av Tomelilla Byagård

Illustration: Rosborn, 2015

Olika gårdsformer

Illustration: Lilius, 1996

Vidare gick jag tillbaka till mina analyser om bybornas önskemål. Jag tog framför allt fasta på problemet med mångfald och bristen på gemensamma ytor. Vad gäller mångfalden tittade jag främst på åldersfördelningen i byn. Nedan visas två diagram som togs fram i samband med FOKUS-projektet. I tabell 2 kan man se att majoriteten av byborna är mellan 45 och 64 år. Tillsammans med tabell 3, som visar byns nettoinflyttar i de olika åldergrupperna, ger det en bild att byn idag inte är anpassad för tonåringar och personer över 65 år, då de är de enda åldersgrupperna vars nettoinflytt minskar. Enligt mina analyser skulle detta problem gå att lösa främst genom att bygga bostäder som skiljer sig från de som finns idag, med färre kvadratmeter per bostad för att kunna passa fler åldersgrupper och familjestorlekar.

Det andra stora problemet i byn idag är bristen på gemensamma ytor. Nästan alla åldergrupper i byn idag poängterade att byn inte har plats för de aktiviteter som byborna önskar. Idag löser man problemet genom att låna lokaler i närliggande byar, men för många är detta lite av en fysisk och psykisk barriär. Inte heller är det en viss typ av lokal eller yta som efterfrågas, utan behoven varierar mycket, och de behöver lösas med olika typer och storlekar på rum och lokaler.

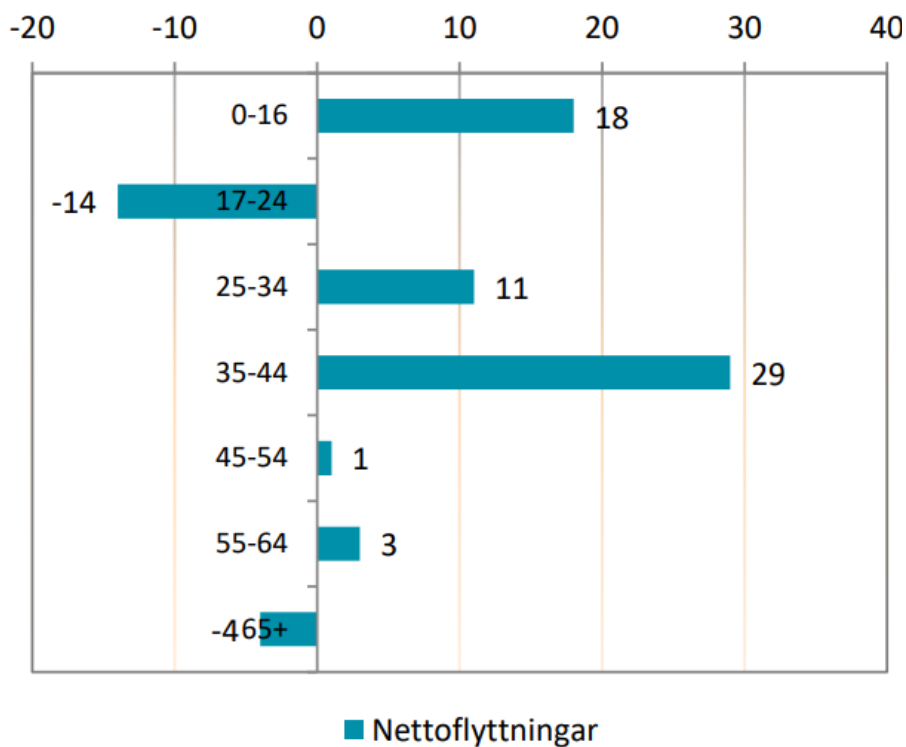
Intressant nog liknar många av bybornas behov till stora delar krav och behov som många andra har på bostaden till följd av pandemin. Fördelen för Torna Hällestad har dess geografiska läge. Byns närhet till naturen och storstäderna gör troligen platsen mycket attraktiv för många människor som efter pandemin, inte minst sedan intresset för tillgång till natur har ökat. Utöver det så har byn redan idag en mycket stark gemenskap som går att bygga vidare på, och det lockar många som nu längtar efter social samvaro.

Sammanfattningsvis gjorde jag en punktlista med de krav jag gick vidare med i projektets gestaltning:

- Variation av boende
- Lokaler att hyra
- Bygg längs med huvudvägarna
- Inkorporera gemensamma ytor
- Låt bybor dela på verktyg och redskap
- Bevara bykänslan!

Kön	Ålder						Totalt
	0-6	7-15	16-24	25-44	45-64	65-	
Män	52	66	52	96	148	66	480
Kvinnor	42	70	43	114	154	59	482
Totalt	94	136	95	210	302	125	962

Tabell 2. Åldersfördelning 2017 i Torna Hällestad (SCB 2017).

Tabell 3. Nettoinflyttningar 2017 i åldersgrupper i Torna Hällestad (SCB 2017).

3.2 Det flexibla rummet

Pandemin är bara en typ av livsförändringar som ställer nya krav på folks bostadssituation, och analyserna i föregående kapitel visar tydligt på att bostaden bör vara allt ifrån statisk. Anna Braide beskriver boendet som en process och att bostaden måste ha möjlighet att anpassas allteftersom att vår livssituation förändras (Hallemar 2020). Antalet boende i en och samma bostad förändras med tiden. Barn tillkommer, barn flyttar ut, man skiljer sig, släktingar kommer och bor där, man skaffar en partner. Dessa livsförändringar måste kunna ske utan att man blir tvingad att flytta. På samma sätt måste bostaden kunna rymma våra nya behov av mera yta under corona-pandemin. I korta drag behöver bostaden vara mera flexibel för att kunna svara till dessa förändringar. En sådan förändring är just pandemin och de behov av ett arbetsrum som den skapar.

Jag har valt att definiera en planlösning som flexibel med att: *De boende befinner sig i en situation som på ett enkelt sätt tillåter de boende att lägga till, dela av eller ta del av, ett rum utöver det de hade från början, utan att behöva flytta till en större bostad.* Vidare finns det olika grad av flexibilitet. En mycket enkel lösning skulle kunna vara att dela av ett rum med en skjutvägg, medan en lite mera intrikat lösning skulle vara att göra en ut- eller tillbyggnad till en villa.

Men hur planerar man en bostad som inte ska vara planerad? Idag finns det flera exempel på flexibla lösningar för att kunna anpassa bostaden efter olika behov. Jag har tittat på flertalet projekt som alla ger plats för en livsförändring i bostaden. Som inspiration började jag studera lösningar på hur man på olika sätt kan lägga till eller skapa ett rum vid behov. Jag fann fyra olika lösningar vars fokus ligger på att enkelt kunna skärma av sig från resten av bostaden, vilket jag tyckte var ett rimligt krav i coronasituationen, och jag gav dem namnen:

- Det gemensamma rummet
- Det avlägsna rummet
- Det temporära rummet
- Det anpassningsbara rummet

Nedan ger jag en kort förklaring till varje lösning med ett exempel samt en reflektion över dess flexibilitet.

Det gemensamma rummet

Många bostäder i större komplex har idag någonting som de delar med sina grannar eller andra boende i komplexet. Genom att dela på saker som man antingen inte behöver använda varje dag, eller saker som man helst vill ha privata (så som badrum, kök och sovrum) kan man få mycket tillbaka. Som person "offrar" du på så sätt en del som annars hade varit privat, i utbyte mot flera rum, fler funktioner eller fler verktyg. Exempel på dessa typer av delade ting är cyklar, verktyg, tvättmaskiner, odlingslotter och lokaler.

Ett exempel på denna typen av bostadskomplex är Brf Viva i Göteborg, ritat av Malmström Edström. I byggnaden finns det många olika gemensamma ytor som de boende delar på. Det mest intressanta är det s.k.. "livsrummet" - en stor och öppen lokal med kök och TV som går att boka om du bor i komplexet. Livsrummet används ofta till möten, fester, och andra typer av trevliga sammankomster. I Brf Viva finns även cykelverkstad där det går att hyra lastcyklar, ett orangeri, ett växthus, ett återanvändningsrum med mera (Riksbyggen 2015).

Genom att dela på rum och utrustning får du som användare mycket tillbaka genom att offra en liten del av ytan från din privata lägenhet. Om dessa kollektiva rummen dessutom är något så när oprogrammerade finns det stor möjlighet att låta användarna själva bestämma vad som behövs i området. Som användare får du tillgång till en betydligt större yta som öppnar upp möjligheter att användas för aktiviteter som du annars inte får plats med i din egen bostad. Som bonus får du också en närmare relation till dina grannar och en social kontakt utan ansträngning.

Exteriör, Brf Viva, Malmström Edström, 2016

Foto: Riksbyggen, 2015

Livsrummet, Brf Viva, Malmström Edström 2016

Foto: Riksbyggen, 2015

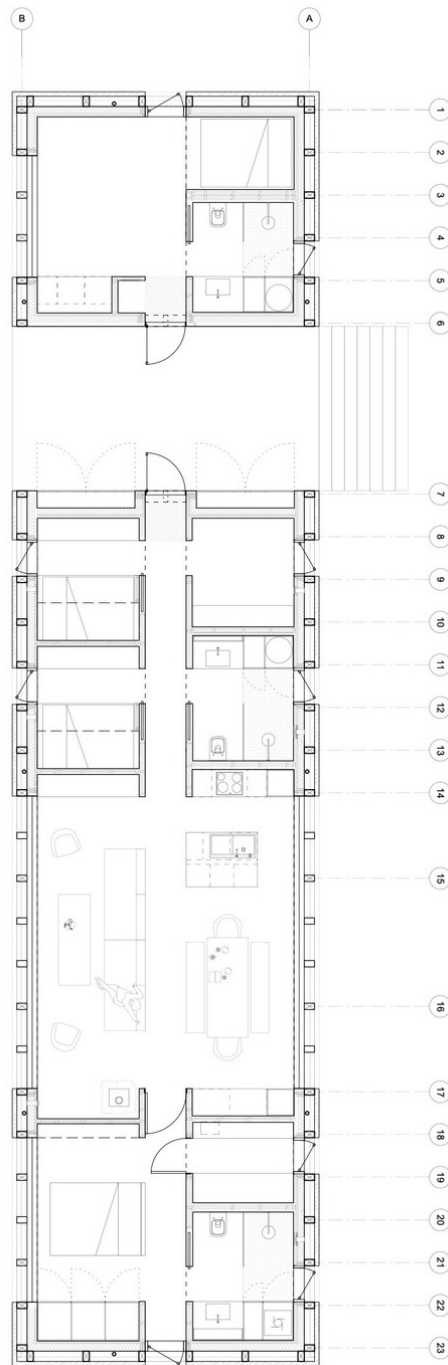
Det avlägsna rummet

Detta är vanligast i större fritidsstugor och säsongsboenden. Genom att låta en liten del av boendet vara frånkopplat från den större stugan kan man enkelt hyra eller låna ut en del av stugan och slippa direkta möten med gästerna. Som gäst får du därför en privat del, men delar ofta en veranda eller uppfart med den större delen av stugan.

Som exempel har jag tittat på projektet Skigard Hytte, ritat av Mork-Ulnes Architects (ArchDaily 2020). Projektet består av två frånskilda element som länkas samman med en veranda. Det större elementet består av tre sovrum, ett kök/vardagsrum och en bastu, och det mindre elementet består av ett sovrum och privat badrum. Genom att dela upp stugan i två element skapas en privat mindre del som blir lätt att hyra ut eller använda själv.

Genom att länka samman två fristående element blir det också lättare bevara helheten i ett projekt. Skulle inte elementen vara länkade finns det stor risk att det avlägsna rummet inte skulle upplevas som ett annex till byggnaden, utan bara en fristående stuga. Då denna lösning är permanent kan det vara svårt att inte göra ett förprogrammerat rum. Det är fördelaktigt om tillägget kan stå för sig själv, samtidigt som det måste kunna anpassas till många olika behov. Det mest intressanta med denna lösning är vad som är privat och vad man delar på. I exemplet ovanför blir en veranda så mycket mer än bara en plats att vara på. Den blir också en plats för möten och samtal.

Del 3 – Förslaget

Planritning, Skigard hytte, Mork-Ulnes architects, 2019

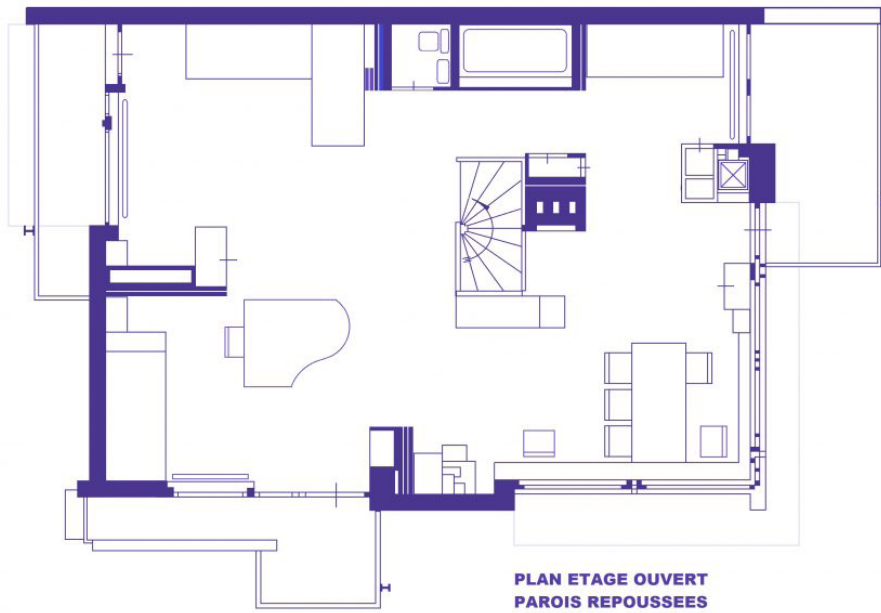
Illustration: Mork-Ulnes Architects, u.å.

Det temporära rummet

För att kunna göra ytan i en bostad mer dynamisk finns det sedan länge lösningar om rörliga element. Genom att kunna flytta, fälla ut, eller skjuta fram olika element kan bostadsytan förändras för att fylla olika typer av behov. Denna typ av lösningar är vanligast förekommande i bostäder med en liten yta och ställer krav på flera rum än vad ytan egentligen kan rymma.

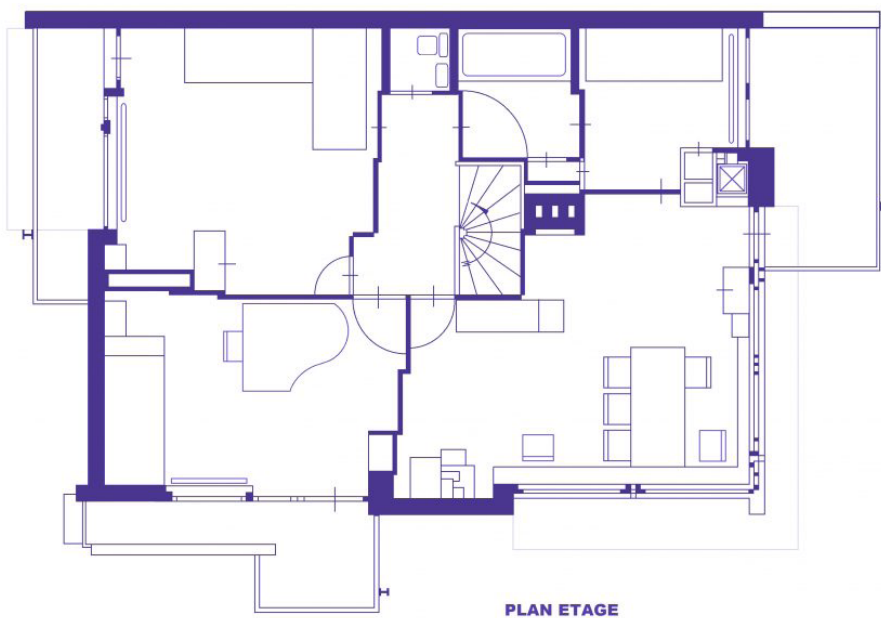
Schröderhuis, ritat av Gerrit Rietveld 1924, är ett utmärkt exempel inom denna kategori. Genom att rita in hopfällbara skjutdörrar gjorde han bostaden mycket dynamisk för användaren (Centraal Museum u.å.). Bilden visar hur man på ett enkelt sätt kan man dela av eller öppna upp bostadens nedervåning och på så sätt antingen använda ytan som tre sovrum, eller som ett enda stort vardagsrum.

En dynamisk bostad lik Schröderhuis kan på ett mycket effektivt sätt svara till användarens skiftande behov. Det är också mycket positivt att lösningen är så temporär att man kan förändra sin bostadssituation på bara några minuter. Däremot gör mekaniken ofta det svårt att få rummen ljudisolerade. Vidare är det också mycket svårt att dra gränsen till hur dynamisk en sådan lösning bör vara. I många fall kan en skjutdörr vara tillräcklig för att dela ett rum, medan man i Schröderhuis kan fälla ut en vägg med tillhörande dörr.

Planritning A, Shröderhuis, Gerrit Rietveld, 1924

Illustration: Jchancerel. 2017

Planritning B, Shröderhuis, Gerrit Rietveld, 1924

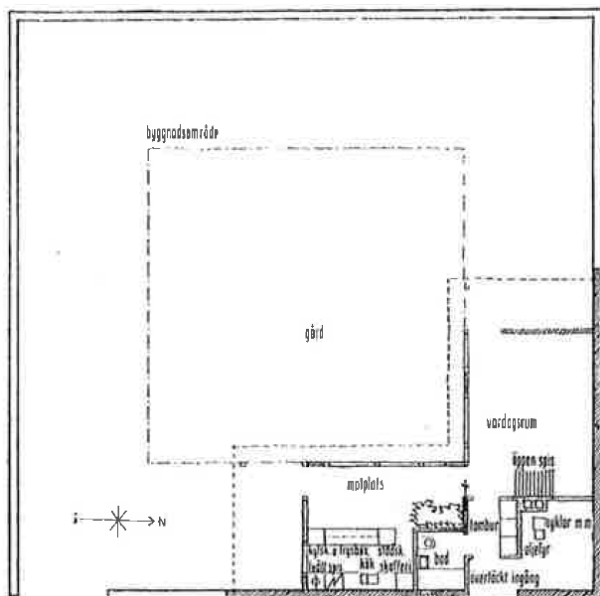
Illustration: Jchancerel. 2017

Det anpassningsbara rummet

En annan typ av lösning för att matcha användarens behov är att bygga ett ramverk inom vilket användaren sedan själv kan fylla ut med de behov som passar denne bäst. Detta ramverk gör det inte bara möjligt att ändra utseendet invändigt, utan ger också ofta ett annorlunda utseende utvändigt.

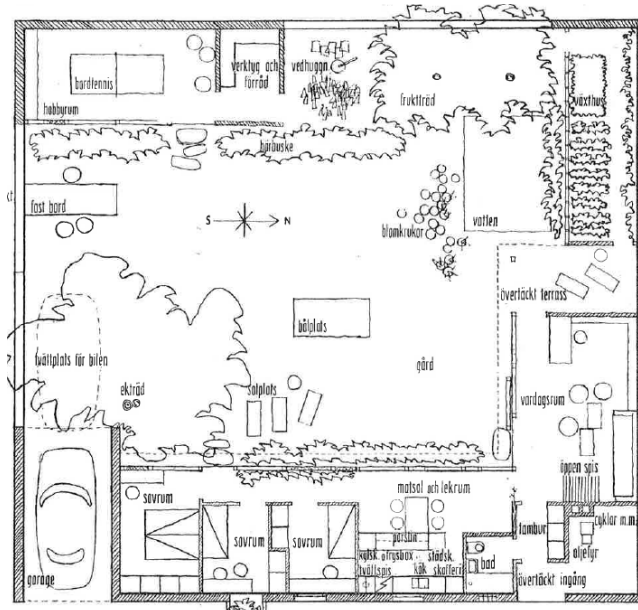
Det finns idag många exempel på denna typ av flexibilitet, men jag har valt att titta närmare på Jørn Utzons tävlingsförslag i tävlingen Skånska hustyper från 1953. I förslaget visar Utzon ett typhus som inom sina fyra begränsande väggar tillåts ändras fritt efter användarens behov (Skånska hustyper 1954). I förslaget visar Utzon olika varianter på hur samma typ av grund kan komma att förändras beroende på användarens olika behov.

Utzon har fler liknande exempel som kan falla under denna kategori. Hans projekt *Espansiva*, är ett annat exempel som också låter användaren pussla ihop sin egna bostad. Genom att börja med en mindre grund kan användaren allt eftersom bygga på sin bostad inom vissa givna ramar och behöver således inte flytta. Detta är också någonting som gör det möjligt för familjer med lägre inkomst att börja med något i deras prisklass, och sedan kan de lägga till rum allteftersom. Denna typ av flexibilitet är oftast den som ger mest frihet till användaren, men det är också den lösningen som kräver mest arbete och planering att fullfölja. Vidare är det också svårt att gå tillbaka eller "nollställa" denna typ av byggnader efter en renovering.

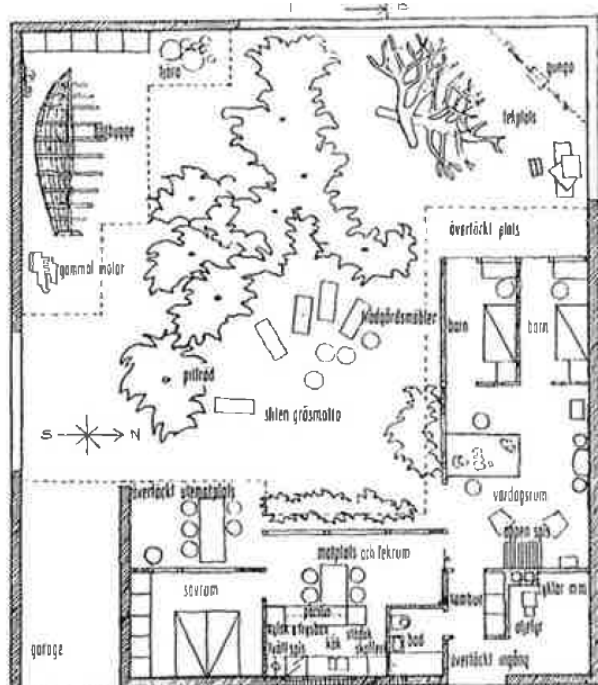
Utgångstyp, Skånska hustyper, Jörn Utzon, 1953

Illustration: Utzon, 1954a

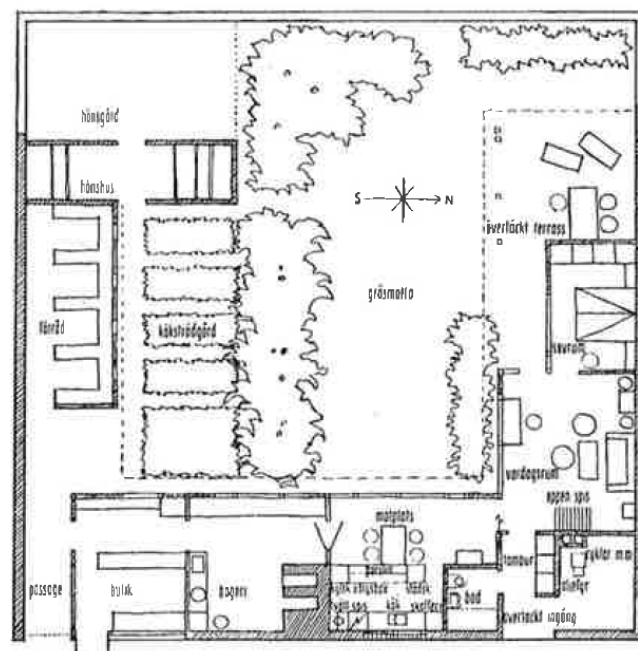
Typ A, Skånska hustyper, Jörn Utzon, 1953

Illustration: Utzon, 1954b

Typ C, Skånska hustyper, Jörn Utzon, 1953

Illustration: Utzon, 1954c

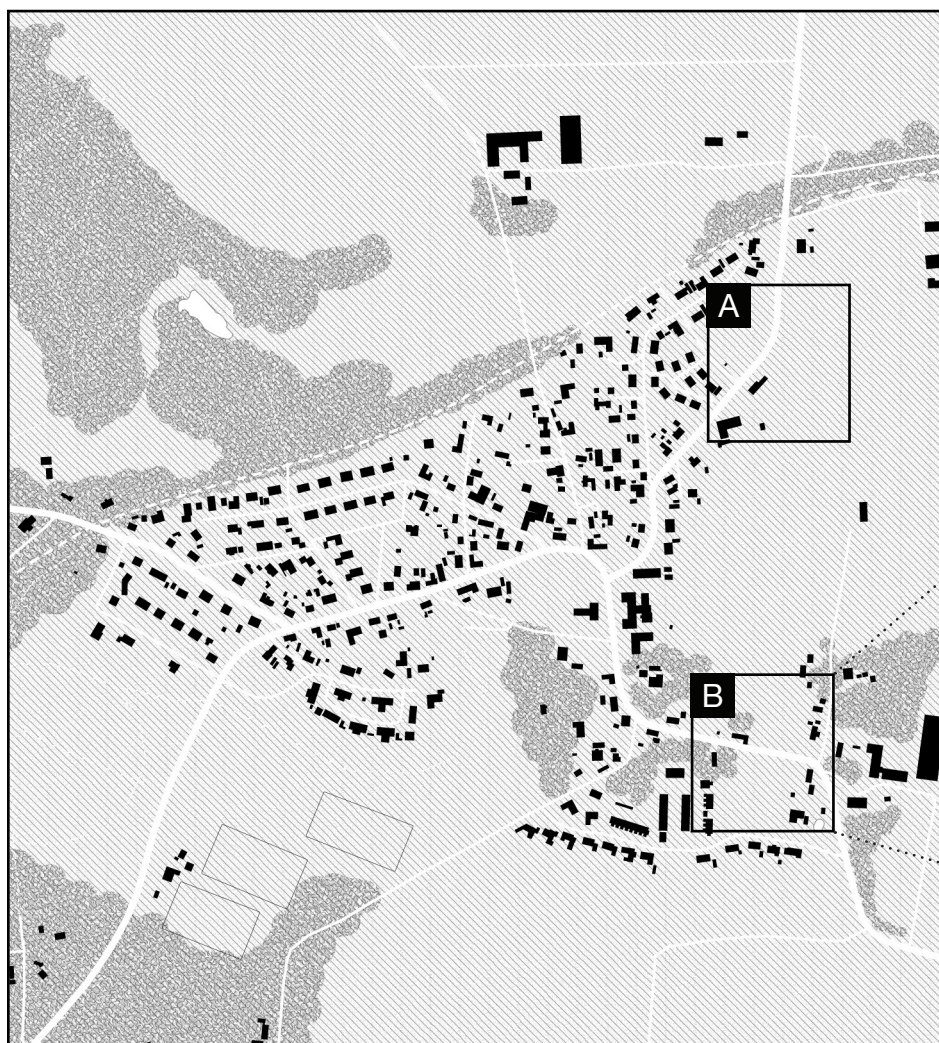

Typ med butik, Skånska hustyper, Jörn Utzon, 1953

Illustration: Utzon, 1954d

3.3 Val av tomt

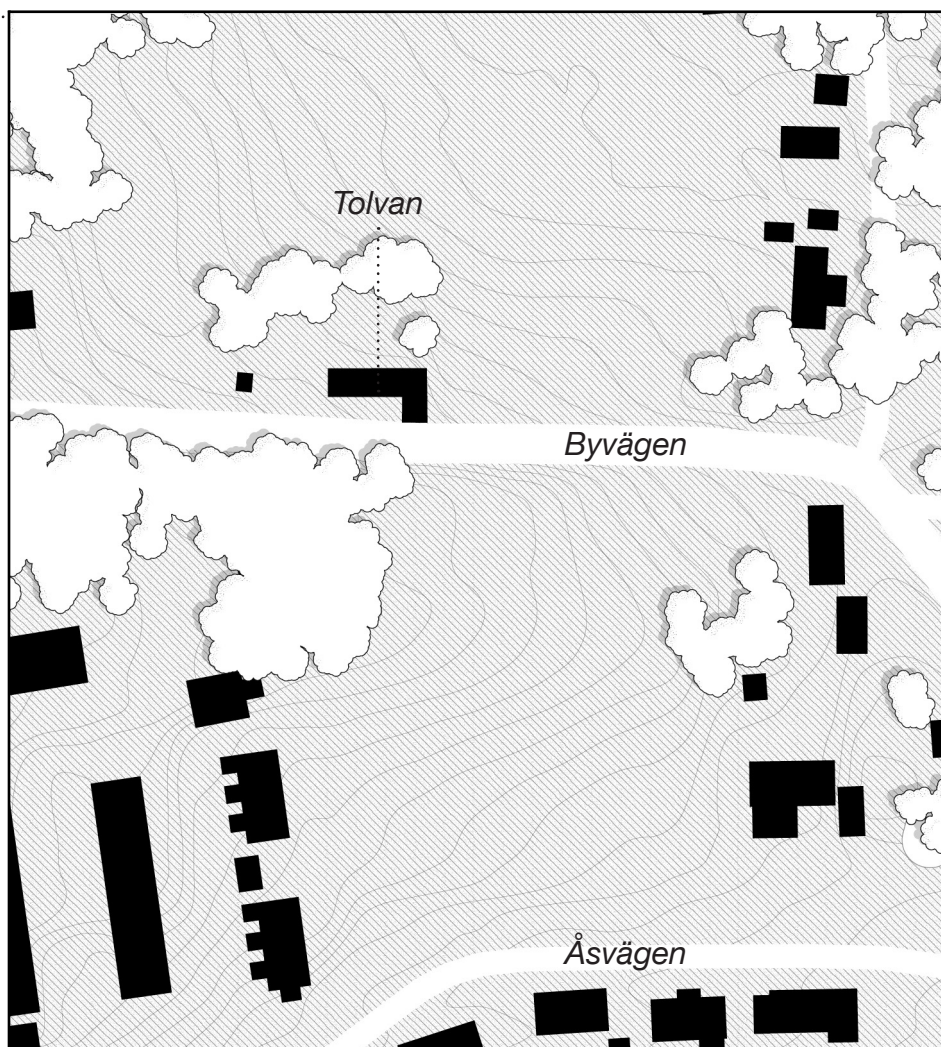
Vid valet av plats besökte jag Torna Hällestad för att bilda mig en egen uppfattning om hur man rör sig i och runt byn, samt försöka ta in känslan i byn. Fast besluten om att tillägget jag planerade skulle ligga längs med någon av huvudvägarna började jag gå längs Byvägen och Tvedöravägen. Större delen av huvudvägarna är bebyggda med hus längs med båda sidorna, men det finns två tomter som idag är obebyggda. Jag valde att arbeta vidare med tomt B på grund av att det redan idag är en plats som idag är stundtals väldigt aktiv tack vare Tolvan.

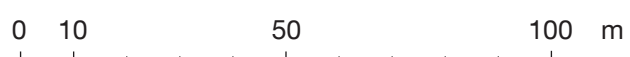
Tillgängliga tomter längs huvudvägarna

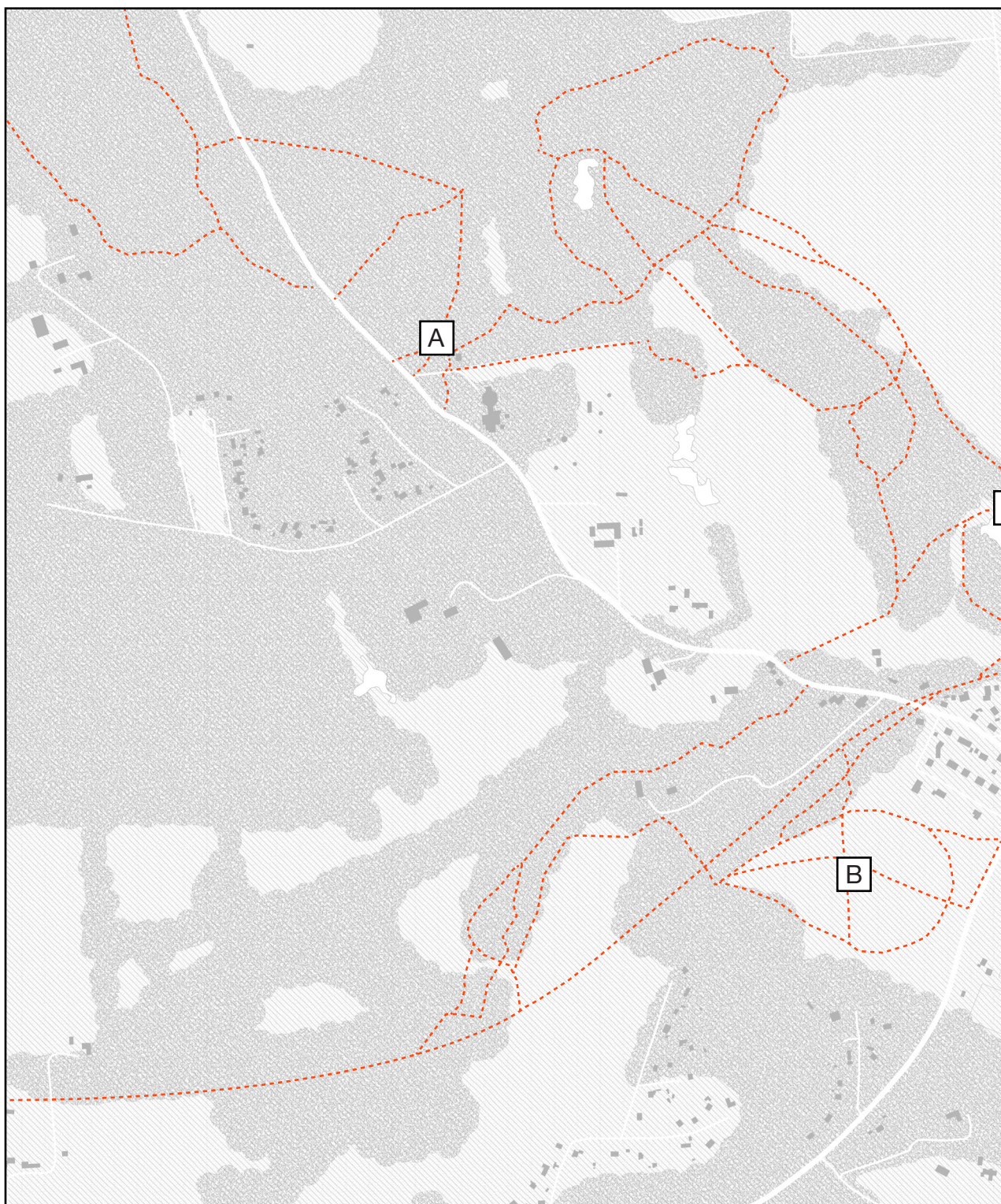

0 100 500 1000 m

Tomt B

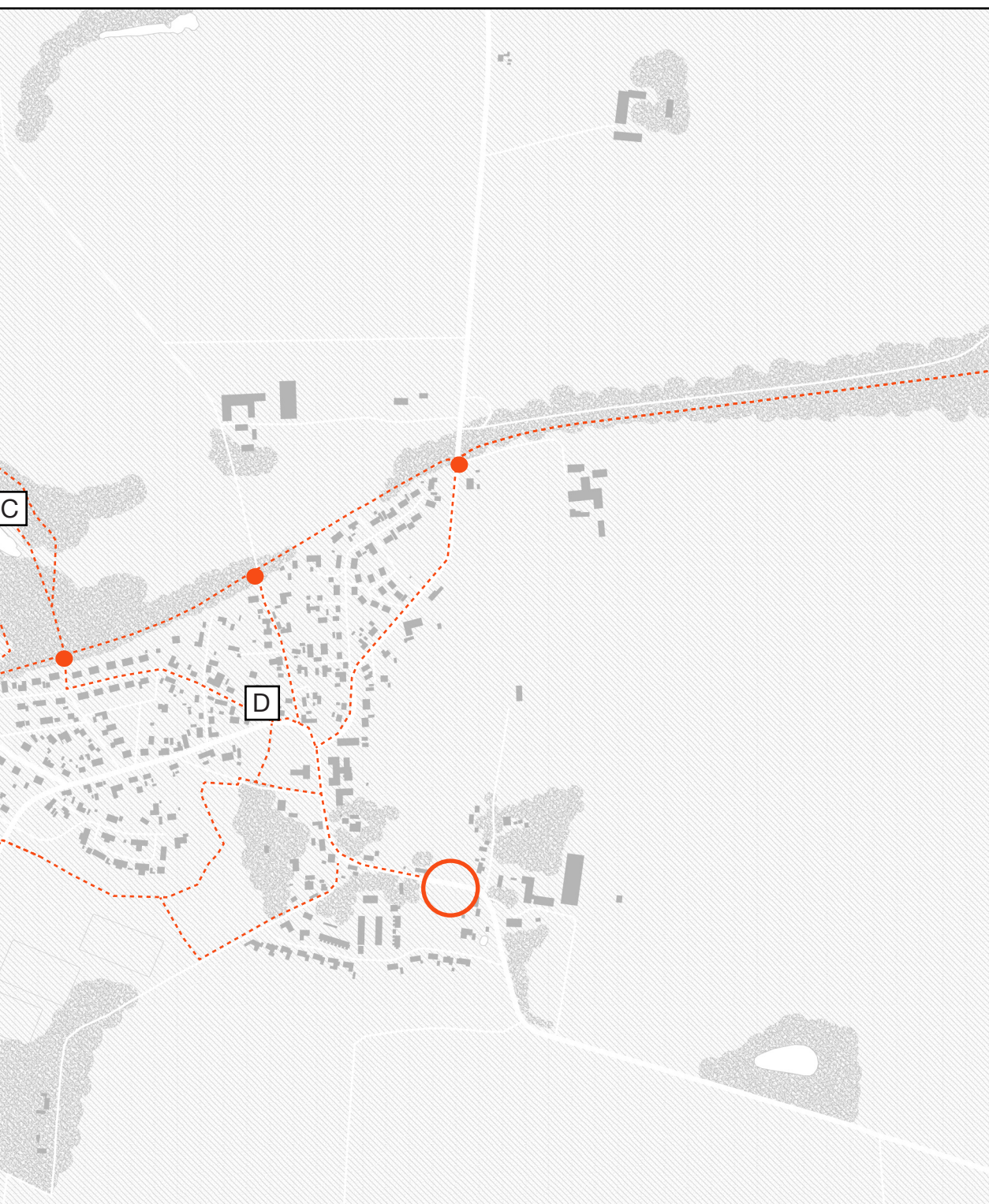

Gångavstånd från platsen i minuter

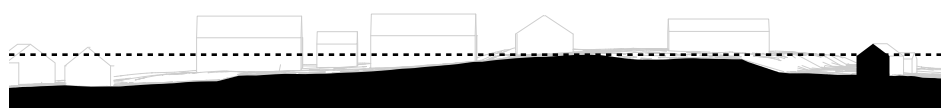
- A. Prästaskogen 19 min
- B. Kaninlandet 7 min
- C. Björkensdal 9 min
- D. Lanthandeln 4 min
- Knutpunkt 6-7 min
- Promenadstråk
- Tomt

Även om tomten ligger lite i utkanten av bykärnan har man inte långt till naturen. Som kartan visar kan man enkelt ta sig längs diverse vägar och stigar till den omringande grönskan. Lättast tillgång, och kanske det mest vanliga promenadstråket, är den nedlagda järnvägen norr om byn, men känner man för längre promenader kan man fortsätta norrut mot Björkensdal och Prästaskogen. Som alla i byn har man också väldigt nära till Lanthandeln.

Tomten är relativt platt norr om Byvägen, men har en höjdskillnad på ca 4,5 m från Byvägen och platsens högsta punkt söder om vägen. Väl uppe på denna lilla kulle får man goda siktlinjer i både norr och söder. Jag har jobbat med sluttningen genom att gräva ner en del av byggnaderna som ligger längs med den sluttande kanten. Detta gjorde det möjligt att behålla samma höjd på byggnaderna, men få plats med två plan.

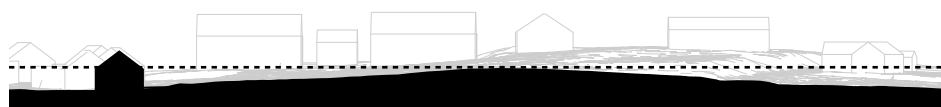
Sektion A—A

+4,5 m

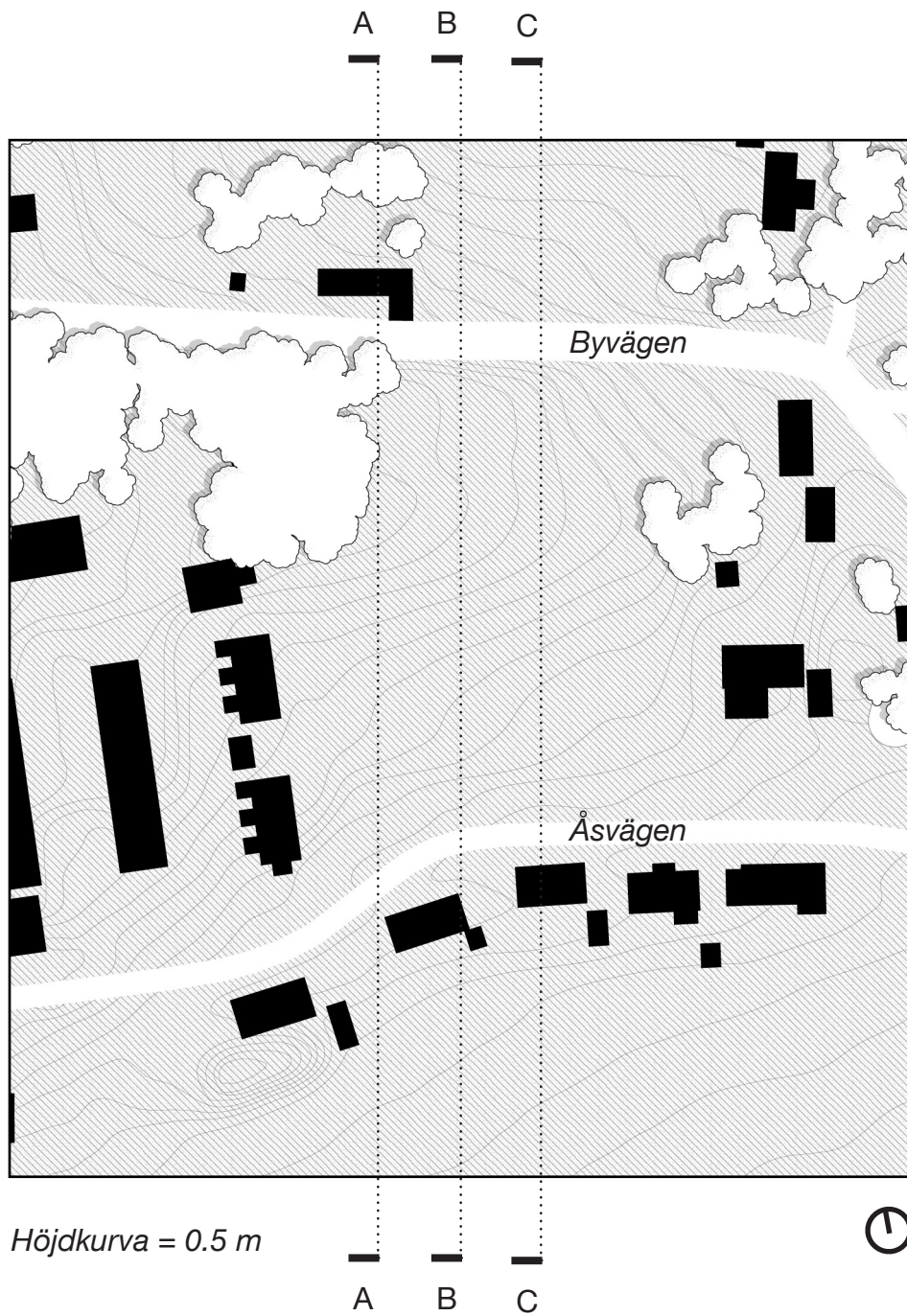
Sektion B—B

+3,5 m

Sektion C—C

+3 m

Vy från platsens topp mot Åsvägen. Bebyggelsen vid Åsvägen är det senaste tillägget i byn. På senare tid har avvikningar från byns byggnadsskala gjorts (Fig. H), vilket skär sig med landskapet och omgivningen.

Öppna landskap i både norr (Fig. I) och söder (Fig. J) från platsen.

Byvägen delar platsen i två delar. På vyn mot väst (Fig. K) skymtar man Tolvan till höger, och på vyn mot öst (Fig. L) skymtar man Tolvan till vänster.

Del 3 – Förslaget

Figur G

Figur H

Figur I

Figur J

Figur K

Figur L

3.4 Funktioner och typologi

Förslaget handlar om att förse platsen och byn med både bostäder och gemensamma ytor. Tanken är att de gemensamma ytorna inte bara ska vara tillgängliga för de nya bostäderna, utan kunna användas av hela byn - lite som Tolvan fungerar idag. Till en början arbetade jag endast med ett tillägg längs med Byvägen, men allt eftersom tog jag beslutet att skapa en tvärgata till Byvägen för att binda samman det gamla Torna Hällestad (Tolvan och Byvägen), med den nyare delen av byn (bebyggelsen längs med Åsvägen). Genomgående i mitt arbete har varit att generera och aktivera platser för gemenskap. Därför såg jag det som en självklarhet att på något sätt jobba in Tolvan i det tillägg jag ritade. Med vetskapen om att platsen redan idag är aktiv såg jag en möjlighet att också kunna placera flera gemensamma byggnader på platsen. Typologin härstammar från den skånska fyrlängade gården, men bryts upp av det nya stråket. Väster om stråket ligger de gemensamma funktionerna, tillsammans med Tolvan, och öster om stråket ligger de mera privata bostäderna.

Tillägget resulterade i fem anpassningsbara bostäder, en större gemensam byggnad med tvättstuga, hyreslokaler, kök och förråd, och ett flertal gemensamma ytor utomhus. Förhållandet byggnaderna emellan skapar innergårdar som i detta fall är tänkta att fungera som en gemensam odlingsyta för de som bor i området. Byggnadernas fasad består av puts med ljusa trädetaljer på dörrar och takkonstruktionen. Taket är tänkt att vara av veckad plåt.

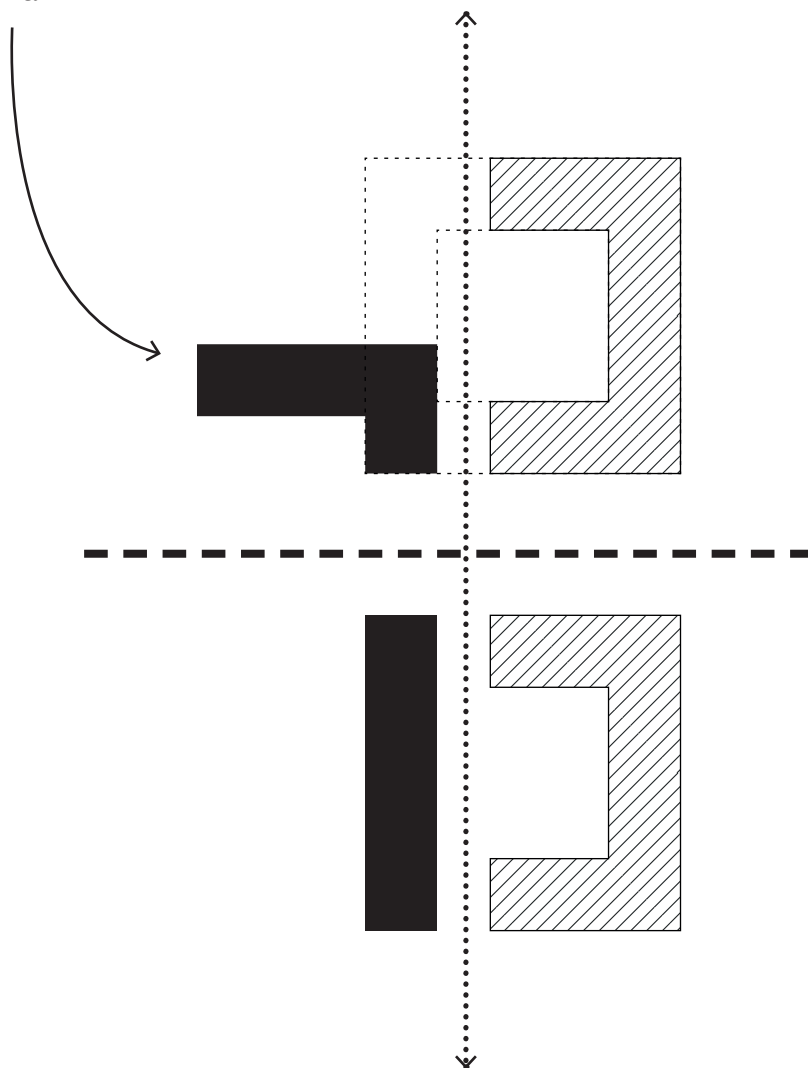

Skånsk fyrlängad gård

Delad gård

Tolvan

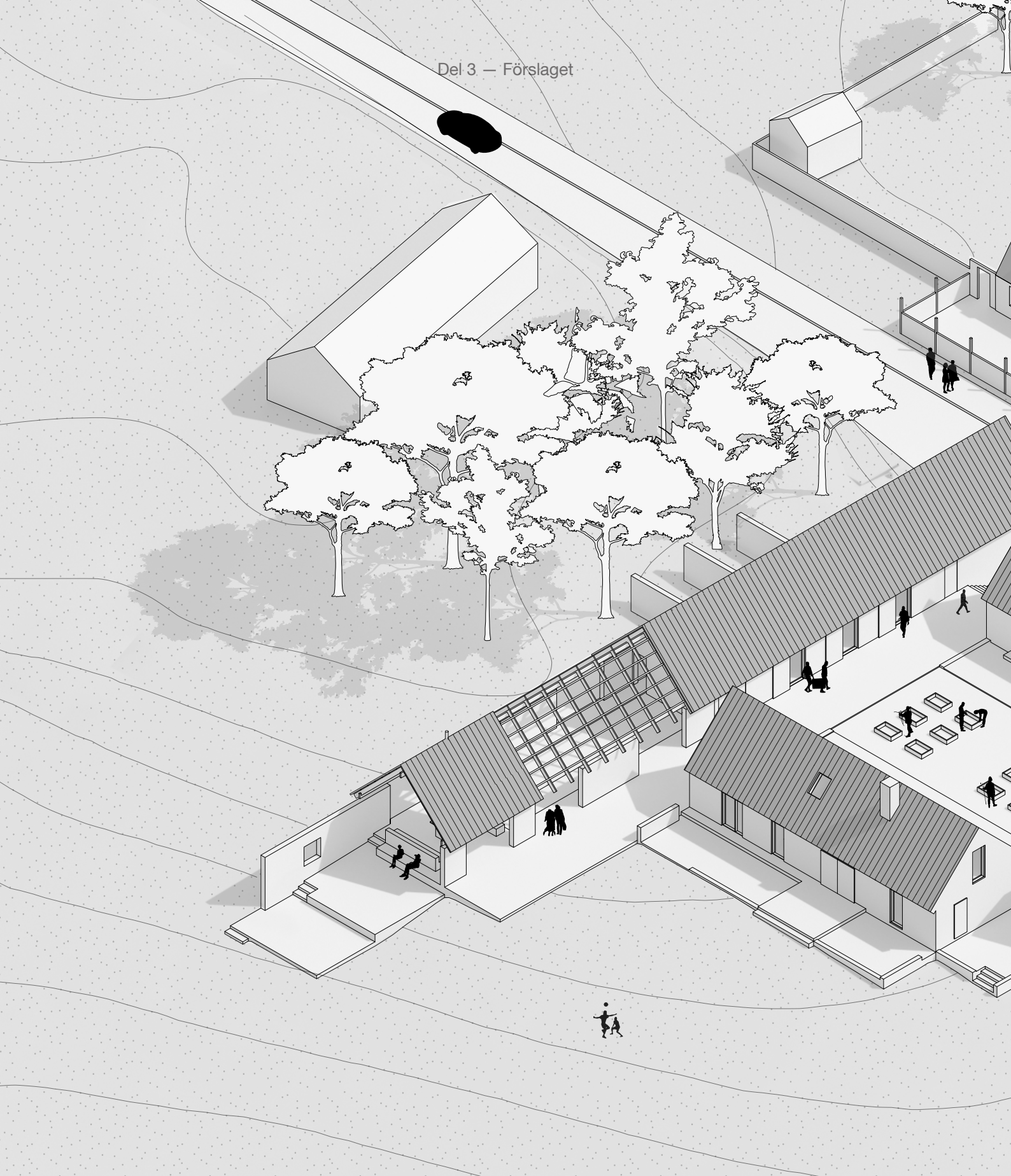

■ *Gemensamma byggnader*

▨ *Privata bostäder*

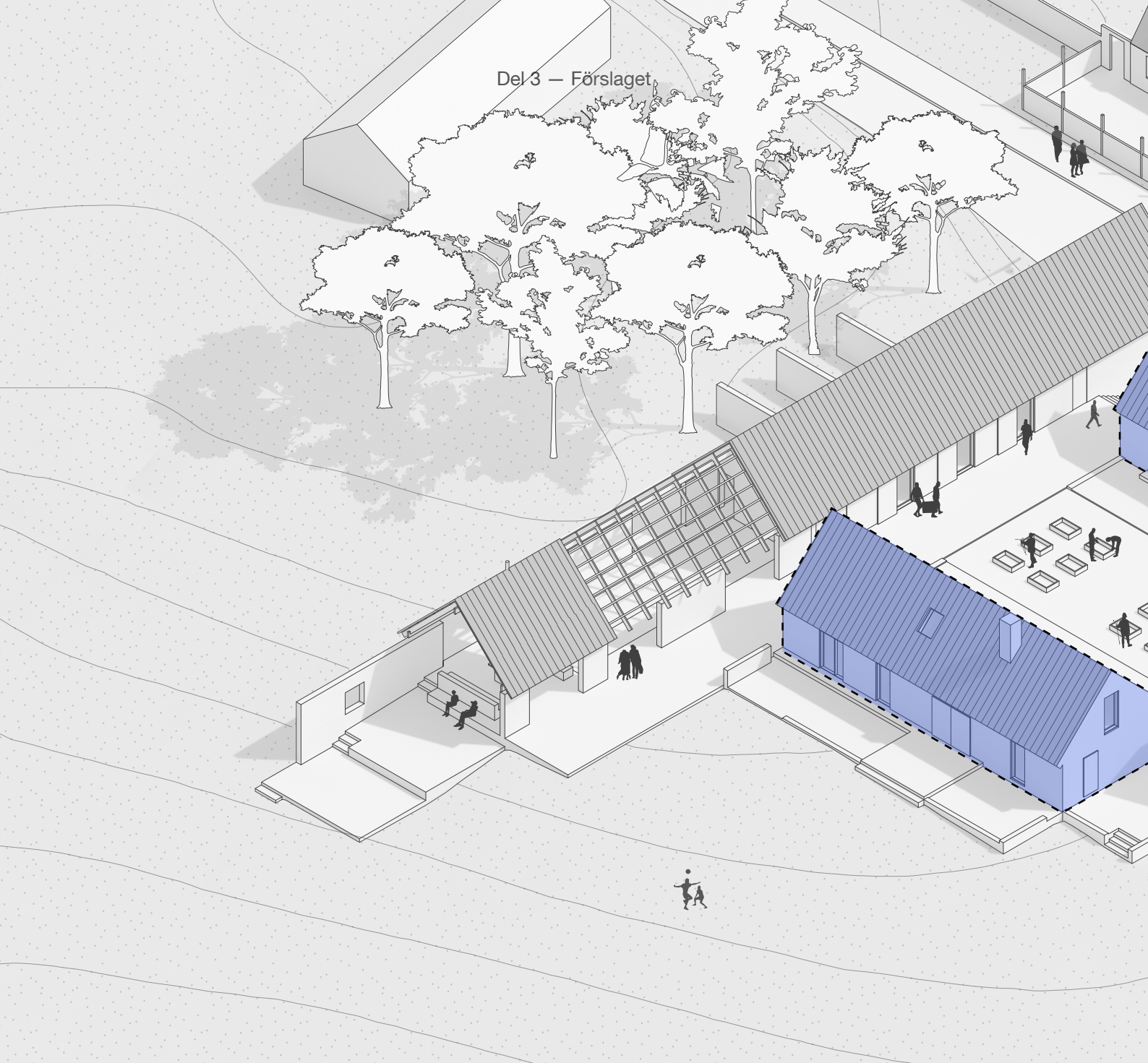
- - *Byvägen*

..... *Ny tvärgata*

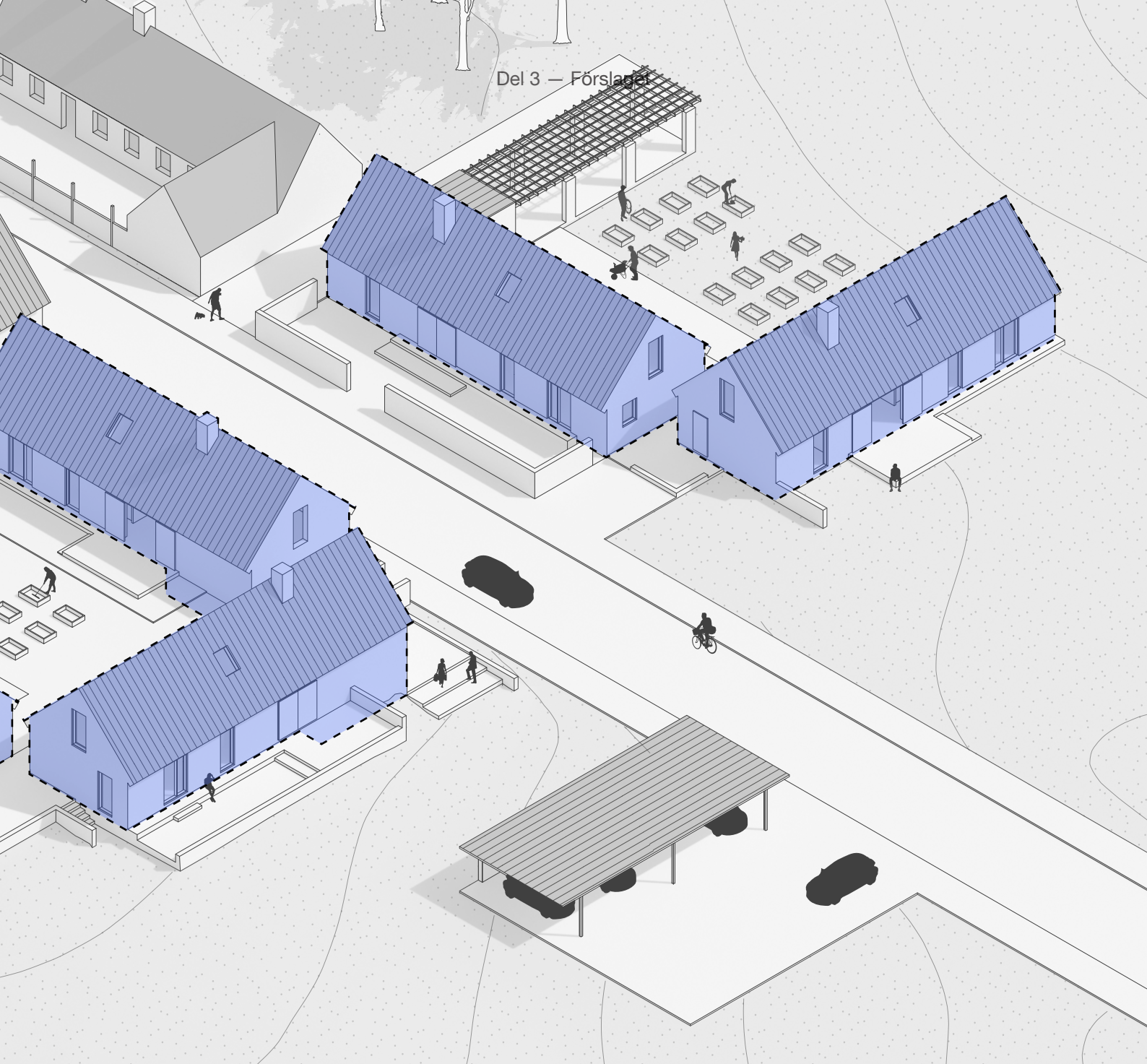
Förslaget, isonometrisk vy

3.4a Den flexibla bostaden

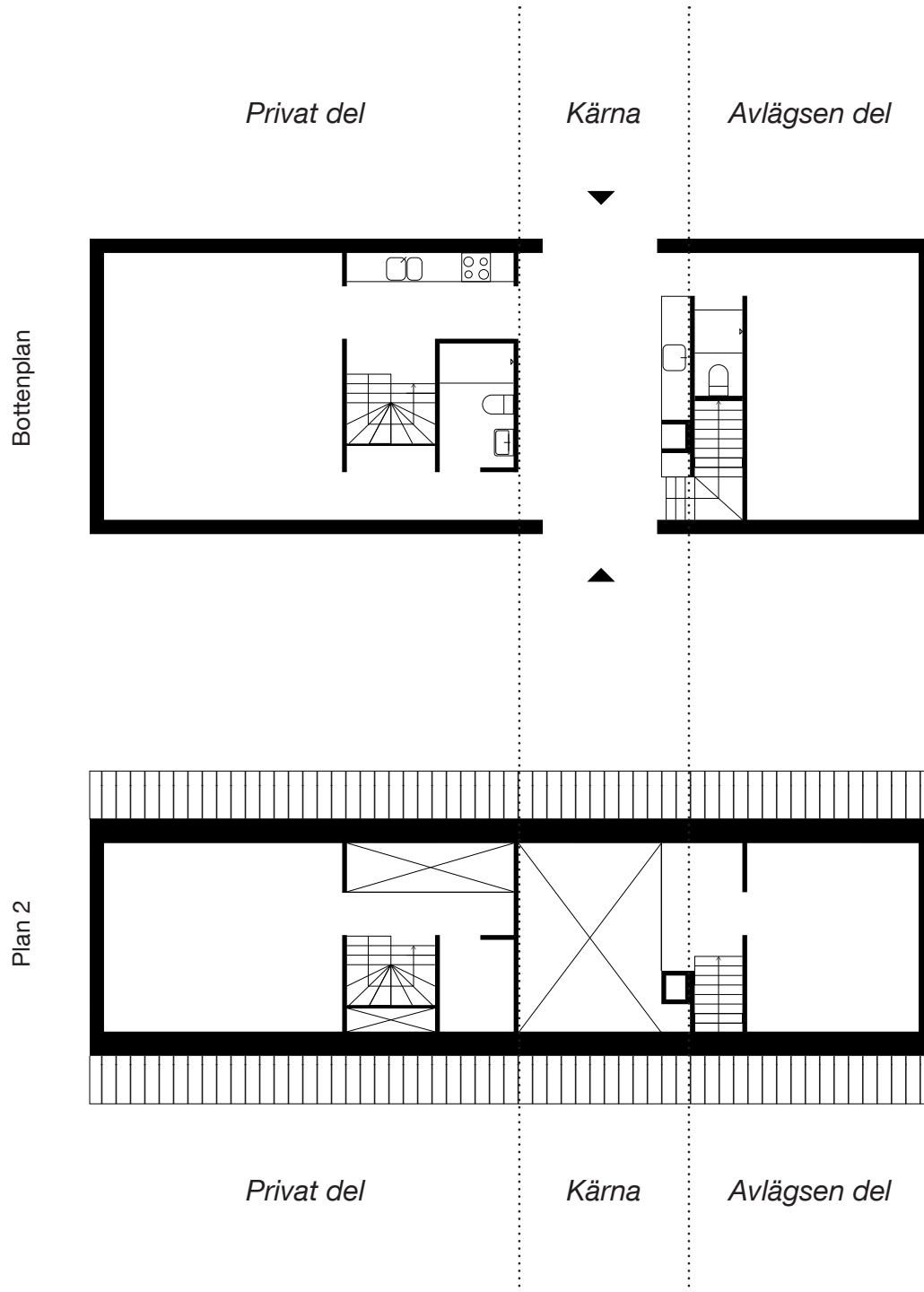
Bostaden på platsen är planerad att vara flexibel. De analyser jag gjort tyder på att bostäderna måste kunna gå att göras större (och mindre) allteftersom människors livssituation förändras. Vidare visade byborna i Torna Hällestad ett stort intresse för en större mångfald och således fanns ett starkt argument att förse platsen med mindre bostäder, för att locka de åldersgrupperna som idag flyttar från byn att stanna kvar.

■ Bostäder

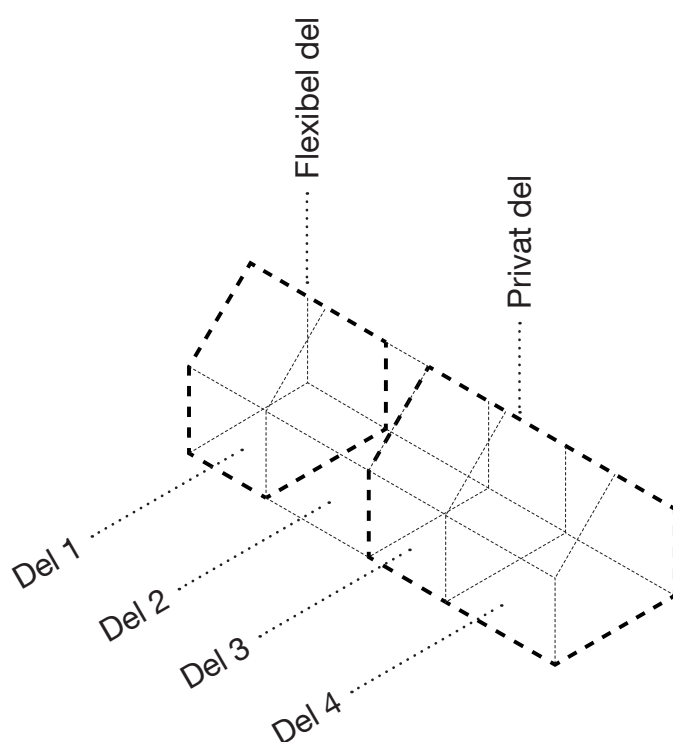
För att tackla dessa problemen utgick jag från det jag i tidigare analyser kallade för det avlägsna rummet vid planeringen av bostäderna. Tanken med det avlägsna rummet är att man har en del av bostaden som är konstant. I denna delen finns alla funktioner som gör att elementet kan stå för sig själv. I kontakt med detta element finns ett eller flera avlägsna rum som man enkelt kan hyra ut, eller själv ta i bruk. Tanken är att det avlägsna rummet ska vara så pass planerat att användningsmöjligheterna blir många, utan att det blir för stort och på så sätt ses som en egen enhet. För att göra det enkelt och mer naturligt att använda det avlägsna rummet som en del av sin egen bostad såg jag det som nödvändigt att de två elementen skulle sitta ihop exteriört såväl som interiört. Tanken är att om man skulle vilja expandera bostadsytan så skulle man enkelt kunna lägga till ett rum utan att behöva bygga ut eller bygga till.

Vid planeringen bestämde jag grunderna för hur ett sådant avlägset rum skulle kunna se ut och vilka funktioner som var nödvändiga för att kunna bjuda in ägaren av bostaden till en rad möjligheter att använda det avlägsna rummet på. Jag ansåg att den mest komplexa användningen av rummet skulle vara att använda det som en separat bostad. För att det ska vara möjligt ansåg jag det viktigt att det fanns tillgång till en privat toalett och dusch, samt en separat ingång. Kök finns i den gemensamma byggnaden. Måtten på detta rum är anpassade för att vara tillräckligt generella för att kunna uppnå användarens skiftande behov. Som tidigare nämnts är det många som planerar att fortsätta arbeta hemifrån även efter pandemin, och ett sådant avlägset rum skulle därför kunna fungera utmärkt som ett arbetsrum.

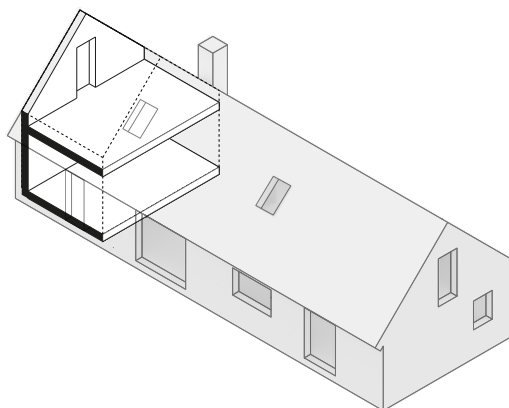
Vid planeringen av denna flexibla bostad dök också en ny typ av rum upp när jag ställde mig frågan: Vad händer i rummet mellan de två elementen? Under skissprocessen fick denna länk allt fler funktioner och mer liv. Tanken är att detta nya rum både fungerar som en entrésituation och som en form av ett robust vardagsrum, med direkt anslutning till de två elementen och livet utomhus. I detta rum finns husets öppna spis samt en vask. Detta rum blir bostadens kärna. Här kan man snabbt hänga av sig ytterkläderna, slabba med omplanteringen av pelargonerna, eller mysa framför brasan. Rummet är tillräckligt stort för att kunna möbleras med matbord eller mysiga fåtöljer.

Bostäderna är således uppdelade i fyra delar och består av en privat del och en flexibel del. Två av delarna utgör vad som är den privata delen av byggnaden, och en del består av avlägsna rum. Mellan delerna ligger den fjärde delen, som är byggnadens kärna. Genom att ge ägaren av bostaden möjligheten att enkelt kunna lägga till eller hyra ut en del av bostaden blir det också lättare att bo kvar i samma hus vid eventuella livsförändringar.

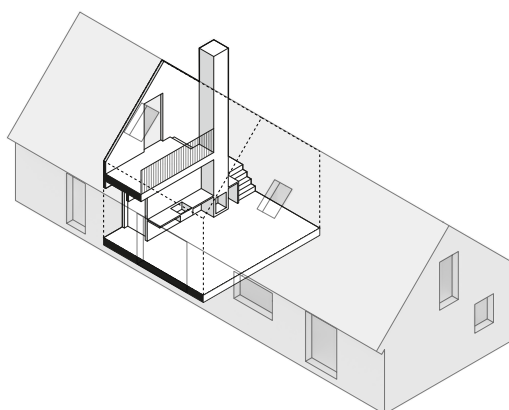
Del 1 (*flexibel sektion*)

1 rum à 20 kvm
1 rum à 15 kvm

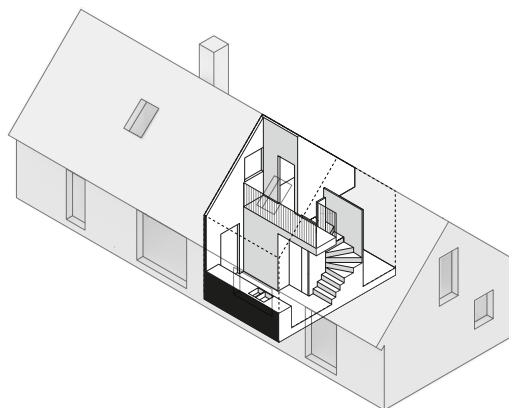
Del 2 (*kärna*)

Huvudentré
Öppen spis
Toalett + dusch
Kopplingar till del 1
Kopplingar till del 3

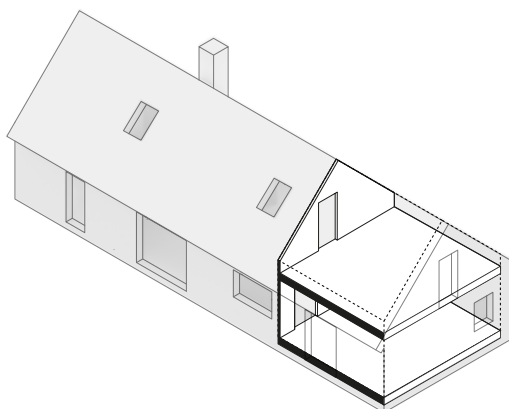
Del 3 (*privat sektion*)

Hall
Kök
Badrum
Förvaringsutrymme
Trappa till plan 2

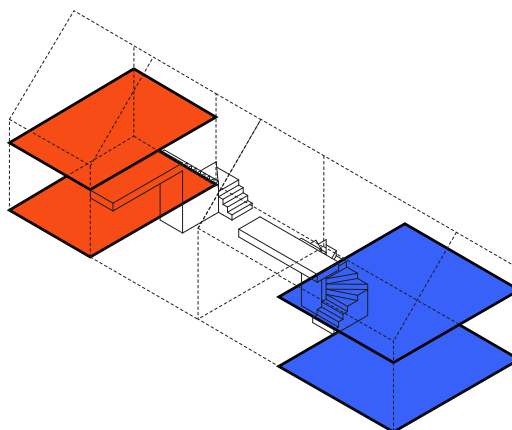
Del 4 (*privat sektion*)

1 rum à 28 kvm
1 rum à 19 kvm

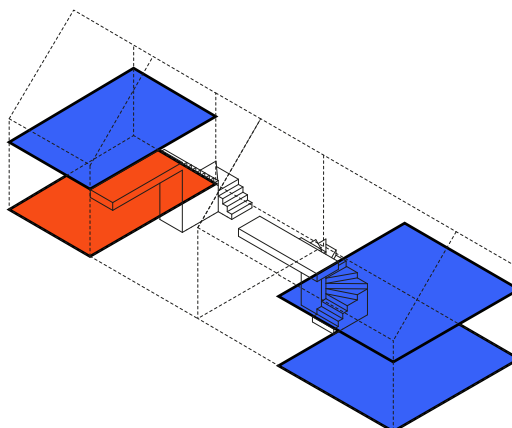

Genom att ge ägaren av bostaden möjligheten att enkelt kunna lägga till eller hyra ut en del av bostaden blir det också lättare att bo kvar i samma hus vid eventuella livsförändringar. Här visas hur samma hus kan variera från att ha två rum och kök, till fyra rum och kök.

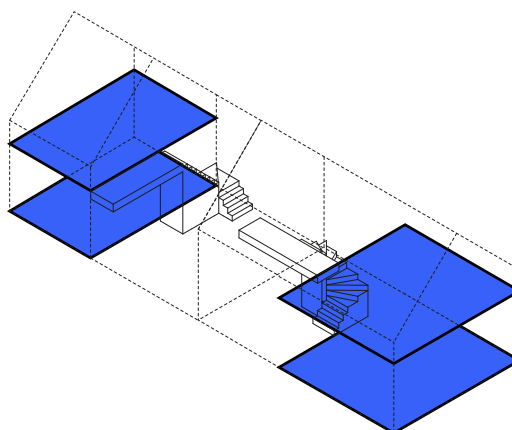
2 RoK
2 Uthyrbara rum

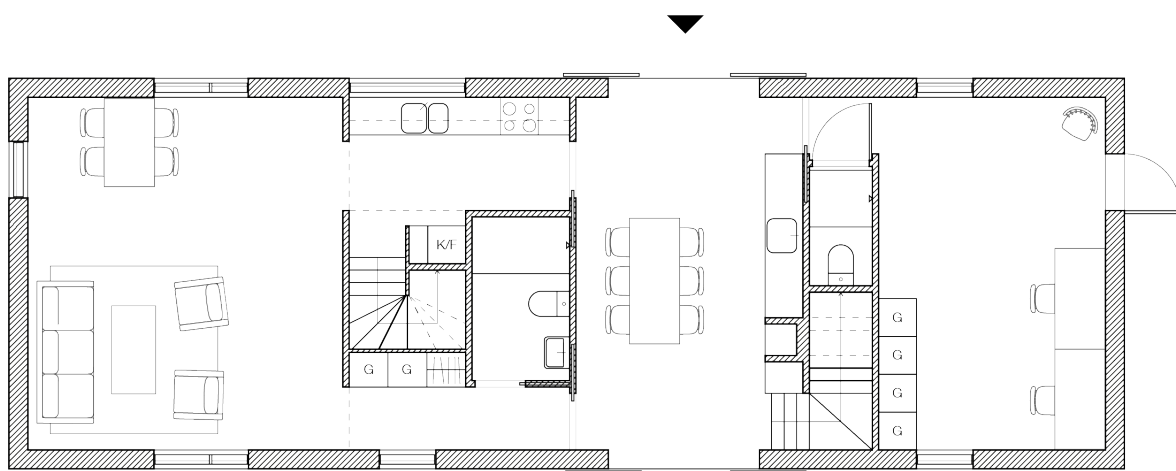
3 RoK
1 Uthyrbart rum

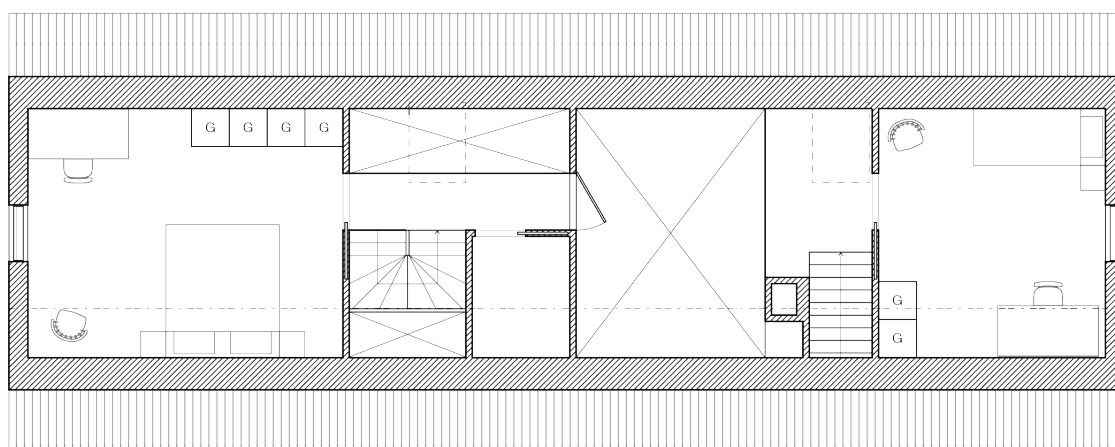
4 RoK
Inga uthyrbara rum

Bostäderna är planerade för att kunna användas på flera olika sätt. Här används den flexibla delen som ett hemmakontor på bottenvåningen och ett sovrum på ovanvåningen. I rummet mellan de två delarna finns det gott om plats för ett större matbord.

Bottenplan

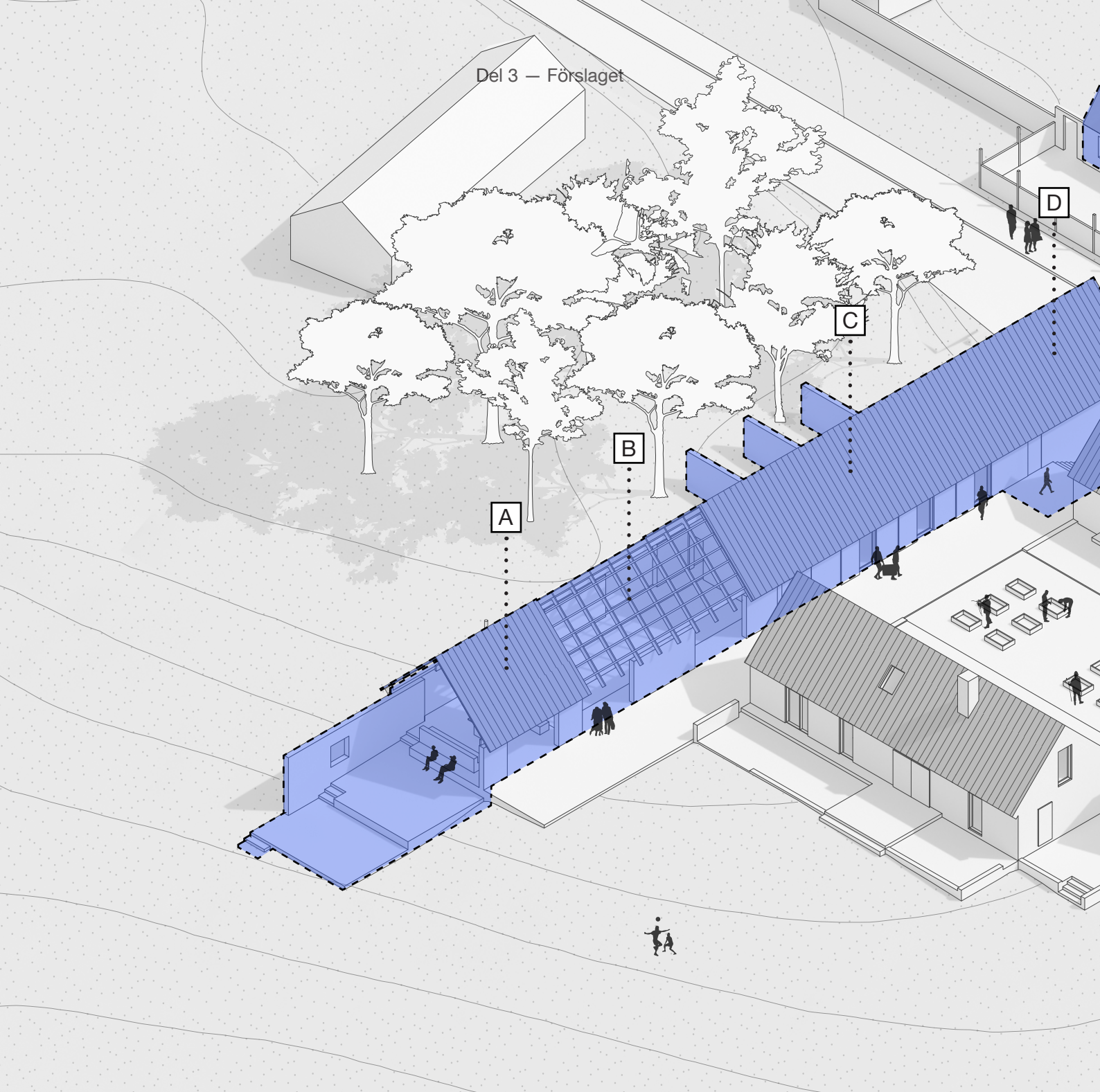
Plan 2

0 1 5 10 m

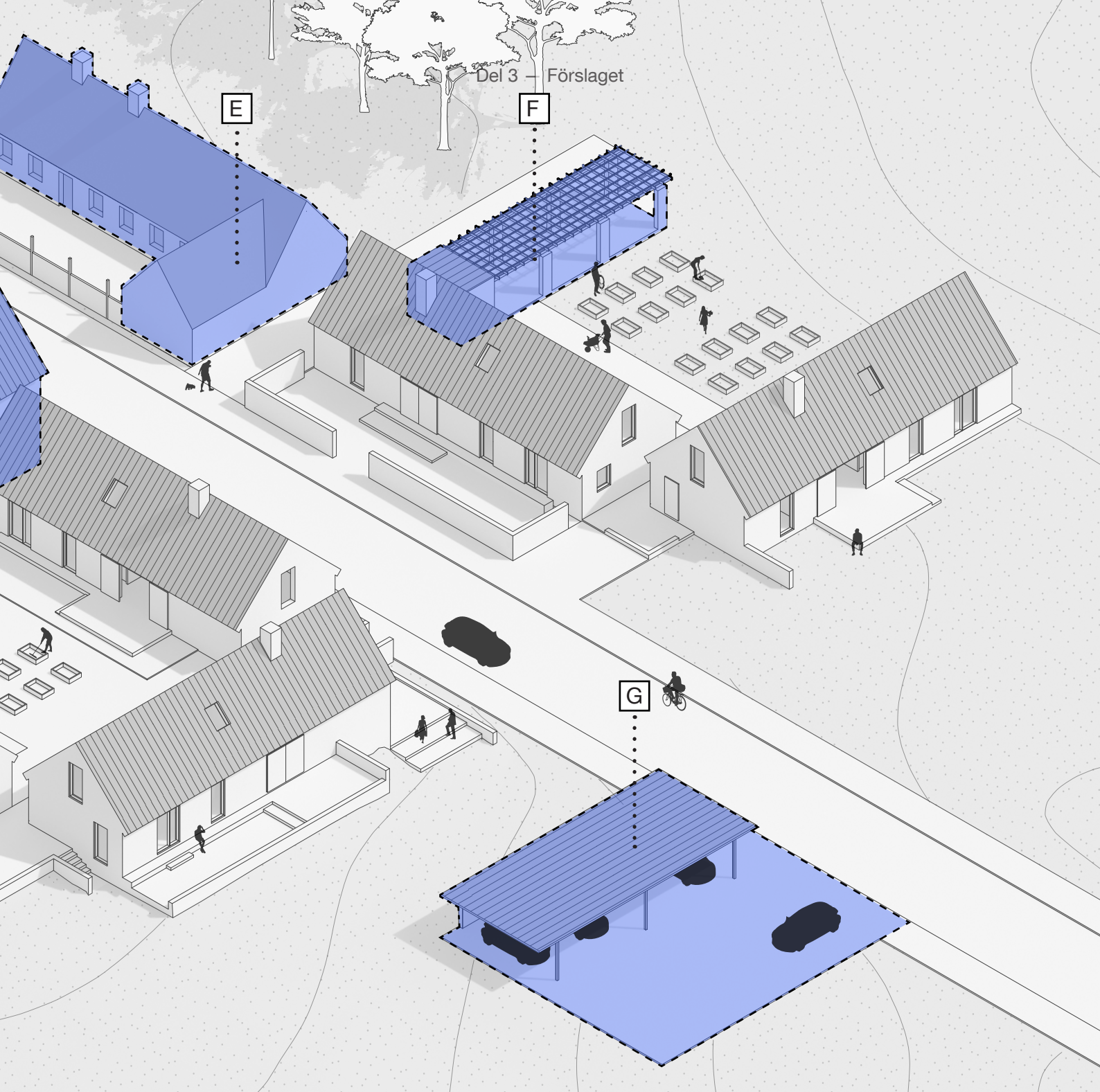

Vy från innergården

3.4b De gemensamma ytorna

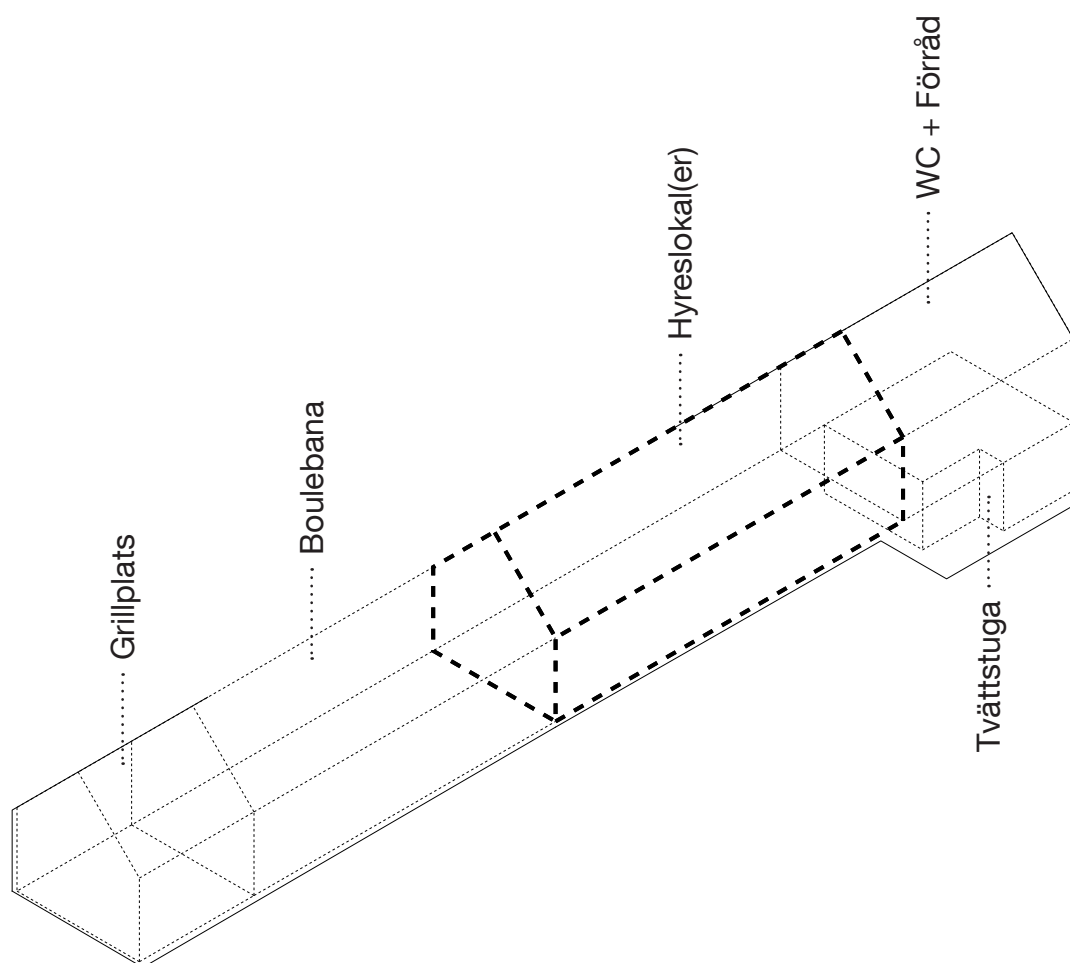
De gemensamma ytorna i tillägget kan användas av samtliga bybor. Vid placeringen av rummen hade jag Tolvan, och dess funktioner i åtanke. Eftersom föreningen driver ett café och ordnar andra typer av evenemang ritade jag till en pergola och ett odlingsland i tillägget intill Tolvan. Vid stora evenemang uppstår också ofta stor trängsel i form av parkerade cyklar längs med byvägen. Eftersom det inte finns tillräckligt med plats för alla cyklar gjorde jag rum för en trottoar med cykelparkering på den södra sidan gatan.

- A. Grillplats
- B. Boulebana
- C. Hyreslokal(er)
- D. Tvättstuga + förråd
- E. Tolvan (*befintlig byggnad*)
- F. Pergola
- G. Bilparkering / bilpool

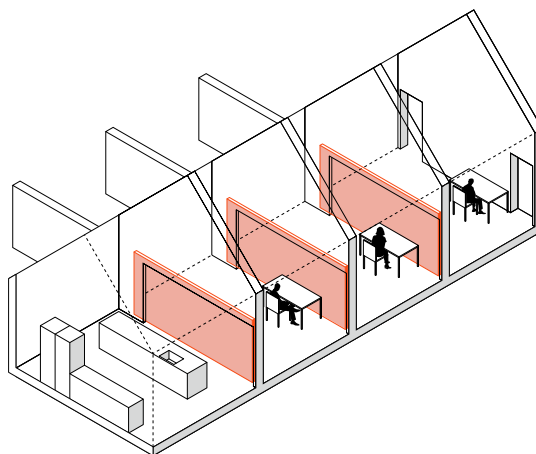
Den stora gemensamma byggnadens huvudfunktion är hyreslokalerna uppe på kullen. Eftersom bybornas behov är väldigt skiftande kändes det naturligt att även göra dessa lokaler flexibla. Jag använde mig av stora skjutdörrar som antingen kan skärma av, dela upp eller öppna upp olika rum. Byborna kan på så vis använda en öppen yta på 60 kvm, eller dela upp den i tre sjok om 20 kvm. Lösningen är tänkt att kunna fungera väl i en pandemi när fler söker sig till gemenskapskontor, men också som en festlokal eller mötesplats för diverse evenemang. Tanken med skjutdörrarna är att byggnaden snabbt ska kunna anpassas till bybornas behov. Bredvid hyreslokalerna ligger köket som ytterligare öppnar möjligheterna för olika användningsområden. Till höger visas olika användningsområden, på samma yta.

I tillägget finns också flera gemensamma ytor utomhus. En del ytor är mer programmerande, som t.ex grillplatsen, medan andra är öppna för byborna att använda för olika aktiviteter.

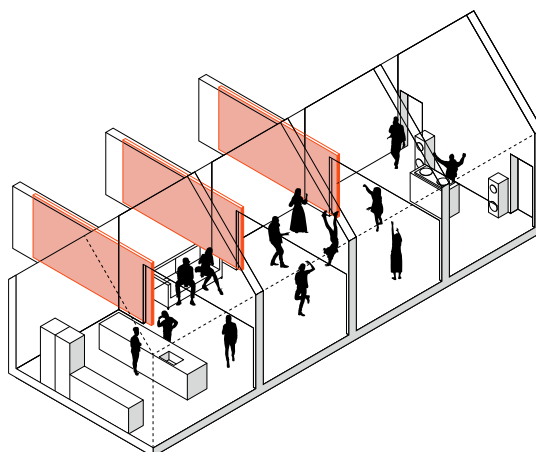
Arbetsplatser

1 Kök
3 Hyreslokaler á 20kvm

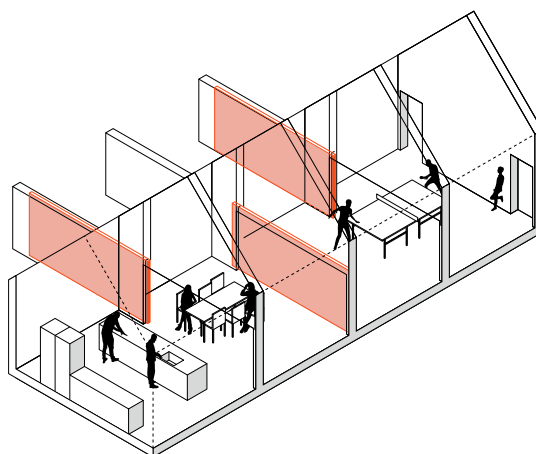
Festlokal

1 Kök
1 Hyreslokal á 60kvm

Delade aktivitetsrum

1 Kök
1 Hyreslokal á 20kvm
1 Hyreslokal á 40kvm

Vy från den nya tvärgatan

3.5 Framtidsplaner

Tanken med förslaget är att inte planera ett nytt och färdigt bostadsområde inne i byn, utan istället planera en grund som sedan kan byggas vidare på. Detta tillägg öppnar således för möjligheten att kunna fortsätta växa i etapper, på samma sätt som byn utvecklats genom historien. Genom att bara planera in startfältet för en ny del med bostäder i byn sker förtätningen av byn i en mindre och mera kontrollerad takt som kan styras efter invånarnas intresse. I samband med att byn växer finns det därmed också möjlighet att inkorporera fler specifika gemensamma ytor såsom verkstad, växthus, utomhusgym, tennisbanor m.m tillsammans med nya bostäder. På kartan visas hur eventuella etapper hade kunnat komma att se ut, och hur stråket hade kunnat växa så pass mycket att det kopplas till Tvedöravägen i norr. Detta stråk skulle därmed kunna fungera som en mer säker väg till och från skolan för barnen, och samtidigt binda samman byn ytterligare. Vid planeringen av mitt förslag efterfrågades en rad olika gemensamma ytor, vilket slutade med att jag närmade mig ett förhållande av 1:1 (en gemensam yta à bostad). Vidare planerade jag att byborna själva skulle ta del i nästkommande etapper och tillsammans bestämma vad detta förhållande bör vara. Nästa etapp kanske inte behöver lika många gemensamma ytor, och den tredje etappen kanske behöver flera, och så vidare.

Tillbyggnad i etapper

Typologin är i sig inte helt platsspecifik, utan hade kunnat placeras på andra platser i byn också. Däremot tror jag på att bygga vidare på och förstärka de platser som redan idag är aktiva. Utöver platsen vid Tolvan så är det också mycket aktivitet kring Tornavallen. Som tidigare nämnts finns det redan planer på att bygga en typ av multi-hall här, som ska kunna ge utrymme för diverse sport- och fritidsaktiviteter.

På andra sidan vägen finns plats, men det är viktigt att komma ihåg att Kaninlandet, som ligger där är ett naturreservat. De två hus som Lunds kommun har planerat att intill naturreservatets norra del har mött stort motstånd från byborna i Torna-Hällestad, och till följd av dessa protester har deras planerade storlek minskat (Kniivilä 2021, Planbeskrivning 2021). Detta lämnar inte många andra platser som redan idag är aktiva i byn att bygga vidare på, men däremot finns det andra ytor som lämpar sig för bostäder. Ytan söder om kyrkan, som också finns med i Lunds översiktsplan, ligger på den sluttande åskanten och har därmed fin utsikt mot söder. På denna plats finns det goda möjligheter att förtäta bykärnan.

Vid den framtida planeringen av byn tror jag det är viktigt att man tar bybornas idéer om vilka typer av byggnader som ska byggas i beaktande. Eftersom byn redan är mättad på bostäder som passar större familjer behövs fler bostäder som bidrar till större mångfald i byn. Något som också har diskuterats av byborna är att bygga hyresrätter, vilket jag tror hade gynnat byn. Speciellt nu när trenden pekar mot att fler vill flytta ut på landet och dela på ytor.

Möjliga framtidsplaner

0 100 500 1000 m

--- Fortsatt utbyggnad av stråket

■ Förslaget

A Tomten vid Kaninlandet

B Möjlig plats för förtätning

Del 4

Reflektioner

Att planera framtidens bebyggelse i en by som Torna Hällestad har varit väldigt lärorikt. Under arbetets gång har projektet skiftat fokus från min ursprungliga tank. Vid starten planerade jag att fokusera mer på pandemin och de behov som den frammanat. Jag hade som tanke att enbart jobba med en byggnad, vars utformning skulle vara färgad av de nya krav som uppstått under pandemin, och som i sin tur skulle kunna placeras på olika platser på landsbygden.

Under arbetet med att välja plats för byggnaden blev jag dock allt mer intresserad av att lyssna till hur byborna i Torna Hällestad ville utveckla byn. Därför började jag planera ett tillägg som skulle passa både i byns kontext och i tiden. Eftersom byborna är väldigt aktiva och engagerade har det varit naturligt att ta del av vad de efterfrågar i sin by.

Jag har dock inte släppt konsekvenserna av pandemin i mitt arbete. Under projektets gång har jag också följt med i medierapporteringen om människors syn på den nya arbetssituationen och de nya behov och önskemål på bostaden som den för med sig, och har tagit fasta på detta vid planeringen av mitt förslag.

Eftersom Torna Hällestad är en relativt liten by kändes det naturligt att beakta bybornas behov och önskemål i samma utsträckning som mina spaningar av trenderna på bostadsmarknaden under pandemin. Det intressanta var att dessa trender till stor del överensstämde väl med bybornas önskemål om hur byn bör utvecklas.

Jag tror att detta till stor del beror på att många stadsbor har insett fördelarna med att bo på landsbygden i samband med de behov och förändringar som pandemin har fört med sig. Vidare tror jag att den längtan många känner efter att flytta ut till landsbygden kan göra att de som redan bor på utanför storstäderna mer måna om att inte låta deras samhällen utvecklas för snabbt och förlora sin bykänsla.

Dessa tankar väckte idén om att inte planera ett helt nytt bostadsområde i byn, utan istället börja i en mindre greppbar skala som sedan kan utvecklas tillsammans med tiden och byborna. På detta sätt kan man bjuda in invånarna att planera byns framtida utveckling, vilket jag tror gynnar samtliga aktörer. Detta är förstås lättare i en by i Torna Hällestads skala än vid planerandet av ett tillägg i en stad med flera tusen invånare.

Eftersom projektet ursprungligen var tänkt att ta sig an en betydligt mindre skala än vad som blev utfallet hann jag inte fokusera särskilt mycket på omgivningen och andra detaljer. Projektet hade kunnat gynnas av att skalas ned en del och till exempel fokusera mer på en bredare variation i bostäderna. Under projektet fokuserade jag på en typ av bostad som sedan multiplicerades i förslaget. För att utveckla projektet i nästa steg skulle jag vilja fokusera mer på att jobba med moduler, eller de olika delarna jag beskriver i bostaden, för att skapa olika typer av bostäder.

Med mitt förslag lämnar jag det öppet för de boende och eller andra arkitekter att fortsätta bygga vidare på området i Torna Hällestad utan behovet av att planera något nytt. Verktynen och typologin finns där att fortsätta på i den takt och utformning som efterfrågas av byborna och bostadsmarknaden.

Texthänvisning

- ArchDaily. 2020. *Skigard Hytte Cabin / Mork-Ulnes Architects*. <https://www.archdaily.com/938440/skigard-hytte-cabin-mork-ulnes-architects> (Hämtad 2021-02-17).
- Boklunden. 2021. *Boklunden - en idyll mitt i Trollskogen*. <http://boklunden.se/> (Hämtad 2021-02-28).
- Centraal Museum. u.å. *Rietveld Schröderhuis*. <https://www.rietveldschroderhuis.nl/en> (Hämtad 2021-02-17).
- Elf, Anna och Ahlén, Johan. 2020. *Sveriges friluftskommun 2020*. Stockholm: Naturvårdsverket. <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/6900/978-91-620-6925-4.pdf?pid=26690> (Hämtad 2021-05-20).
- Folkhälsomyndigheten. 2021. *Nationella allmänna råd och rekommendationer för att minska spridningen av covid-19*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/skydda-dig-och-andra/rekommendationer-for-att-minska-spridningen-av-covid-19/> (Hämtad 2021-05-22).
- Göteborgs Universitet. 2020. *Pandemins påverkan på friluftslivet kartläggs*. 16 juli. https://www.gu.se/nyheter/pandemins-paverkan-pa-friluftslivet-kartlaggs?fbclid=IwAR3G6Hq5FITue9w426ftT1Md70w7aW9J-feoUeGyAzJ8BtldudvybUrAZ_g (Hämtad 2021-05-20).
- Hallemar, Dan. 2020. Så förändrar pandemin hur vi vill bo. *Sydsvenskan*. 14 november. <https://www.sydsvenskan.se/2020-11-14/sa-forandrar-pandemin-hur-vi-vill-bo> (Hämtad 2021-01-20).
- Hansen, S. Andreas; Falla, A. Javier; Lindberg, Ida. 2021. *Friluftslivet under coronapandemin: Kartläggning av friluftsvanor och vistelse i naturen under coronapandemin i Västra Götaland*. MISTRA Sport & Outdoors, 2021:1. https://www.mistrasportandoutdoors.se/contentassets/0e699e6be-9134f079a9340abb5b7c5dd/final-corona-studie_version-28-april-2021.pdf?fbclid=IwAR3esAomF5YcZy1M9SfGCma7ulG83uSo2gYfXFzZw1qEx-gQMwAhMSOeD2kg (Hämtad 2021-05-22).
- Hipwood, Tara. 2020. Coronavirus: an architect on how the pandemic could change our homes forever. *The Conversation*. 26 maj. https://theconversation.com/coronavirus-an-architect-on-how-the-pandemic-could-change-our-homes-forever-138649?fbclid=IwAR1vlzX0G2Oy-gtT_2YwbIOjKyDFrwu4zHHUv3JZH-_c4ADGAYql7h3iWy7I (Hämtad 2021-01-20).
- Kniivilä, Kalle. 2021. Grannar protesterar mot nybygge vid Kaninlandet. *Sydsvenskan*. 18 maj. <https://www.sydsvenskan.se/2021-05-18/grannar-protesterar-mot-bygge-vid-kaninlandet> (Hämtad 2021-05-22).
- Kniivilä, Kalle. 2021. Husen vid Kaninlandet krymper. *Sydsvenskan*. 22 maj. <https://www.sydsvenskan.se/2021-05-22/husen-vid-kaninlandet-krymper> (Hämtad 2021-05-22).

- Kulturhusföreningen Tolvan. 2017. *Kulturhusföreningen Tolvan*. <http://www.12an.se/Home> (Hämtad 2021-03-02).
- Leader Lundaland. 2020. *Organisation*. <http://www.leaderlundaland.se/organisation/> (Hämtad 2021-04-20).
- Lunds kommun. 2021. *Torna Hällestads skola*. <https://www.lund.se/utbildning--forskola/grundskola/grundskolornas-sidor/tornahallestadskola/> (Hämtad 2021-02-28).
- Lunds kommun. 2018. *Lunds kommuns översiktsplan*. Lund: Lunds kommun. https://www.lund.se/globalassets/regelsamling/bygg_och_mark/lunds-kommuns-oversiktsplan-del-2-markanvandning-och-hansyn-antagen.pdf (Hämtad 2021-03-30).
- Lunds kommun. 2021. *Planbeskrivning - Detaljplan för del av Hällestad 8:144 i Torna Hällestad*, Lunds kommun. Lund: Lunds kommun. https://www.lund.se/globalassets/lund.se/traf_infra/detaljplaner-och-omra/hallestad-8144/antagande/planbeskrivningen-2021-05-07.pdf (Hämtad 2021-05-16).
- Lüning, Sanna. 2021. De bor på exklusiv adress i Stockholm – utan bostadskö. *SVT Nyheter*. 15 maj. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/55-personer-delar-boende-i-ett-gammalt-ostermalmshotell?fbclid=IwAR0GKwjAYOtvWOdlghu3TVIBqxcDw7ZxohOFyWigdXuL-qelg65X-uwB8r60> (Hämtad 2021-05-20).
- Malmsten, Hans och Borg, Ebbe. (Red.). 1954. *Arkitektävlingen skånska hustyper*. Skånska Sparbanksföreningen och Skånsk Byggtjänst AB.
- Naturvårdsverket. 2021. *Viktigt att visa hänsyn när många vill uppleva naturen i vinter*. <https://www.naturvardsverket.se/Nyheter-och-pessmedelanden/Viktigt-att-visa-hansyn-nar-manga-vill-uppleva-naturen-i-vinter/> (Hämtad 2021-05-20).
- Näslund, Lars. 2021. Efter pandemin: Fler kontorsjobbare sugna på ”co-working”. *Dagens Nyheter*. 13 maj. https://www.dn.se/ekonomi/efter-pandemin-fler-kontorsjobbare-sugna-pa-coworking/?fbclid=IwAR1cZJCOk-8Tqx-nz8g7-iy3nz4UsAWLc_yvsPasL63sghFy8dqrO_RHF4I (Hämtad 2021-05-20).
- Ramböll. 2005. *Ortsanalys för Torna Hällestad*. Malmö: Ramböll. <https://docplayer.se/6856685-Ortsanalys-for-torna-hallestad.html> (Hämtad 2021-02-15).
- Reflex Arkitekter. 2020. *Reflex Arkitekter lanserar ny sajt om hur corona påverkar arkitekturen*. https://reflexark.se/nyheter/reflex-arkitekter-lanserar-ny-sajt-om-hur-corona-paverkar-arkitekturen/?fbclid=IwAR2sjRLj7LlnEpyUkKqKT44jQg59KrtbnqRKYR_LEBg3Fs74r1bwguA78g (Hämtad 2021-01-20).
- Riksbyggen. 2015. *Länge leve Brf Viva*. Stockholm: Riksbyggen. https://www.riksbyggen.se/globalassets/1-riksbyggen/bostad/bostad/referensprojekt/brf-viva-referensprojekt/bofakta_brf_viva_web.pdf (Hämtad 2021-02-17).

- RISE. 2020. *Så påverkar pandemin våra städer*. <https://www.ri.se/sv/beskrivningar/sa-paverkar-pandemin-vara-stader?fbclid=IwAR0JahuFs4zPOT-6K2GtJQLDthZNtrQM6wGpWNok2GEGBeM3dNkkpu8LOY3A> (Hämtad 2021-01-20).
- SCB [Statistiska centralbyrån]. 2017. *Torna Hällestad*. https://thfab.se/wp-content/uploads/2021/03/LEA_Rapport_1281_Torna-H%c3%a4llestad.pdf (Hämtad 2021-04-10).
- Stigfur, Sophie. 2021. Så kan ditt kontor förändras efter pandemin. *Svenska Dagbladet*. 1 mars. https://www.svd.se/blir-burning-man-modell-for-kontoren?utm_source=ab-box&utm_medium=iframe&utm_campaign=2021-03-03 (Hämtad 2021-03-16).
- Svenska kyrkan. 2021. *Hällestad kyrka*, <https://www.svenskakyrkan.se/dalby-forsamling/hallestads-kyrka> (Hämtad 2021-03-04).
- Sveriges Radio. 2020. *Fler har blivit intresserade av att titta på fåglar*. <https://sverigesradio.se/artikel/fler-har-blivit-intresserade-av-att-titta-pa-faglar> (Hämtad 2021-05-20).
- Swedbank. 2020. *Corona och distansarbete – början på slutet för urbaniseringen?* Stockholm: Swedbank. <https://internetbank.swedbank.se/ConditionsEarchive/download?bankid=1111&id=WEBDOC-PRODE65985629&fbclid=IwAR3poDHqTCZY5mXycdurN7ysWigyava6e6X9BfDYPb62dRSD-ve2sLTqx8d0> (Hämtad 2021-01-20).
- Tanha, Sophie. 2020. Svemester för nio av tio – så tillbringade vi coronasommaren. *Aftonbladet*. 10 september. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/41dqqR/svemester-for-nio-av-tio--sa-tillbringade-vi-coronasommaren> (Hämtad 2021-05-22).
- Ternby, Lovisa. 2021. Storstadsbor jagar boende på mindre orter. *Dagens Nyheter*. 4 januari. <https://www.dn.se/ekonomi/storstadsbor-jagar-boende-pa-mindre-orter/?fbclid=IwAR0lgFWi6S5BrQ4P7GnPJ6wUD0rbNDmLD2CG2NaWqSYRQPzwOjQS0Fb9yKk> (Hämtad 2021-01-20).
- Torna Hällestad Fastighetsbolag AB. 2020. *Slutrapport för projektet Fokus Hällestad*. Lidingö: Torna Hällestad Fastighetsbolag AB. <https://thfab.se/wp-content/uploads/2021/03/En-vision-for-Hallestad-Slutlig-huvudrapport.pdf> (Hämtad 2021-04-10).
- Torna Hällestad Lanthandel. 2021. *Vår historia*. <https://tornahallestadlanthandel.se/var-historia/> (Hämtad 2021-02-28)
- Torna Hällestad Fastighetsbolag AB. 2021. *Vår historia*. <https://thfab.se/var-historia/> (Hämtad 2021-02-28).
- Torna Hällestads IF. 2021. *Om Torna Hällestads IF*. <http://www.thif.se/About> (Hämtad 2021-03-02).
- Veldre, Richard. 2021. Så kan arbete på distans lyfta landsbygden: "Möjlig innovationskraft". *SVT Nyheter*. 10 maj. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/grannskapskontor-fyrbodal> (Hämtad 2021-05-20).

- Veldre, Richard. 2021. Lena hakar på nya jobbtrenden – öppnar grannskapskontor i Lysekil: "Väldigt fruktbart". *SVT Nyheter*. 10 maj. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/grannskapskontor-brodalen?fbclid=IwAR1RyACGoQJ_I0iAa2xTHEd__NfxeZmS3TkCjPy_Ulyk4SEdM-h3y6mwXwO8 (Hämtad 2021-05-20).
- Vikner, Kerstin; Hellerström, Sven; Wirenbook, Kaj. 2017. *Alla tiders Torna Hällestad*. Malmö: Vikner förlag.
- Vresbokens förskola. 2018. *Förskolan*. <https://www.vresboken.se/sv-SE/f%C3%B6rskolan-24034256> (Hämtad 2021-02-28).
- Wirenbook, Kaj. 2020. *Detta finns...i...Torna Hällestad*. Lund: Bloms Tryckeri AB.

Otryckta källor

- Hamn, Carin; Bybo. 2021. Intervju den 31 mars
- Karlström, Olov; sekreterare för Tolvan. 2021. e-postkonversation den 14 mars.
- Vikner, Kerstin; Bybo. 2021. e-postkonversation den 17 februari.
- Wirenbook, Kaj; Bybo. 2021. Intervju den 23 februari.

Bildhänvisning

Foton och illustrationer som inte är hänvisade tillhör författaren

- Google Earth. 2018. *Torna Hällestad, Lunds kommun, 55°40'40"N, 13°25'09"Ö*. <https://www.google.com/earth/index.html> (Hämtad 2021-04-06).
- Jchancerel. 2017. *Gerrit Rietveld, Maison Schröder, plan étage avec variante parois repoussées* [Illustration]. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:RietveldSchroderPlans.png> (Hämtad 2021-05-16).
- Leader Skåne. 2018. *Otitlad* [Fotografi]. <https://www.leaderskane.se/nyheter/2018/12/12/fokus-torna-hallestad/> (Hämtad 2021-05-16).
- Lilius, Eric. 1996. *Gårdstyper* [Illustration s. 3] i Bauman, Karin Augustsson, Lilius, Eric & Ranby, Henrik (red.). *Skånelängans traditionella utformning: rådgivning i byggnadsvård*. Malmö: Landsantikvarien i Malmöhus län.
- Länsstyrelsen Skåne. 2021. *Skånska rekognoceringskartan* [Illustration]. <https://www.lansstyrelsen.se/skane/samhalle/kulturmiljo.html> (Hämtad 2021-03-03).

- Mork-Ulnes Architects. u.å. *Building plan* [Illustration]. <https://www.archdaily.com/938440/skigard-hytte-cabin-mork-ulnes-architects> (Hämtad 2021-05-16).
- Riksbyggen. 2015. *Brf Viva, Guldheden, Göteborg* [Fotografi]. <https://www.svenskbyggtidning.se/2019/12/10/riksbyggens-brf-viva-utsedd-till-arets-basta-byggnad-i-goteborg/> (Hämtad 2021-05-16).
- Riksbyggen. 2015. *Otitlad* [Illustration]. <https://www.riksbyggen.se/om-riksbyggen/press-och-opinion/pressrum/2015/1274016/> (Hämtad 2021-05-16).
- Rosborn, Sven. 2015. *Byagården i Tomelilla, Skåne* [Illustration]. https://sv.wikipedia.org/wiki/Tomelilla_Byag%C3%A5rd#/media/Fil:Byagarden_Tomelilla07.jpg (Hämtad 2021-05-20).
- Utzon, Jörn. 1954a. *Utgångstyp* [Illustration]. I Malmsten, Hans och Borg, Ebbe. (Red.). Arkitekttävlingen skånska hustyper. Skånska Sparbanksföreningen och Skånsk Byggtjänst AB. s. 18
- Utzon, Jörn. 1954b. *Typ A* [Illustration]. I Malmsten, Hans och Borg, Ebbe. (Red.). Arkitekttävlingen skånska hustyper. Skånska Sparbanksföreningen och Skånsk Byggtjänst AB. s. 18
- Utzon, Jörn. 1954c. *Typ C* [Illustration]. I Malmsten, Hans och Borg, Ebbe. (Red.). Arkitekttävlingen skånska hustyper. Skånska Sparbanksföreningen och Skånsk Byggtjänst AB. s. 19
- Utzon, Jörn. 1954d. *Typ med butik* [Illustration]. I Malmsten, Hans och Borg, Ebbe. (Red.). Arkitekttävlingen skånska hustyper. Skånska Sparbanksföreningen och Skånsk Byggtjänst AB. s. 19

Källförteckning

